

\$3.00

Пл. сен. Оксана Генгало, Філадельфія
по \$2.00

Пл. сен. Юрій Занько, Бунтон; пл. сен. Микола Кавка, Парма; пл. сен. Олександр Когут, Чікаго; пл. сен. Анатоль Ромах, Дітройт; пл. сен. Іван Лотоцький, Дітройт; пл. сен. Роман Цегельський, Парма; пл. сен. Марія Храплива, Ст. Люїс; Родина Коропецьких, Балтімор; ст. пл. Рута і Христя Панчук, Чікаго; пл. сен. Павлина Скремета, Трентон; пл. сен. Рута Галібей, Ок Парк; пл. сен. Дарія Янубович, Парма; пл. сен. Христина Шипилява, Девітт.

\$1.50

Пл. сен. Віктор Яворський, Ньюарк;
пл. сен. Роман Микита, Кліфтон

\$1.00

Пл. сен. Юліан Крижановський, Філадельфія

КАНАДА:**\$7.00**

Ст. пл. Христя Кушмелин, Торонто

\$4.50

Пл. сен. д-р Володимир Соханівський, Торонто

по \$4.00

Ст. пл. Богданна Долішня, Ст. Кетерінс; пл. сен. Василь Максимець, Торонто; пл. сен. Степан Шпак, Гамільтон.

по \$2.50

Д-р Роман Цурковський, Торонто; пл. сен. Микола Юник, Торонто

по \$2.00

Пл. сен. Дмитро Попадинець, Монреаль; пл. сен. Василь Когутяк, Вінніпег; пл. сен. Оріся Синишин, Іслінгтон; пл. сен. Стефанія Гарас, Ст. Кетерінс; ст. пл. Адріан Лужба, Ст. Кетерінс; пл. сен. Адольф Гладилевич, Монреаль; пл. сен. Ігор Гладилевич, Монреаль; Теодор Ординець, Торонто, Петро Ліщинський, Торонто; пл. сен. Роман і Оріся Сенчуки; Вінніпег

\$1.00

Богдан Лижник, Торонто

по \$0.50

Пл. сен. Петро Біланюк, Торонто; ст. пл. Роман Кухар; Ст. Кетерінс

НІМЕЧЧИНА:

Пл. сен. Софія Шюбль, Ульм 5.00

Від 1 грудня 1975 р. до 2 березня ц. р.
склали на пресовий фонд

“Пластового Шляху”:

Із США 21 датків \$62.00

З Канади 20 датків 50.50

З Німеччини 1 даток 5.00

Замість квітів на могили
(в цьому числі) 50.00

Разом 167.50

Для вшанування пам'яті
нашої Дорогої, Незабутньої Тети

св. п.

ІВАННИ БАРЧИНСЬКОЇ З ВАРИВОДІВ

яка відійшла у вічність 2 грудня 1975
в Сіднею, Австралія,

складаю \$20.00 на пресовий фонд

“Пластового Шляху”

пл. сен. Надія Гавричинська
і син Ігор з дружиною,
Вінніпег, Канада

Замість квітів на могили

св. п.

ЮЛІЇ ДОМАЗАР-БІЛЕНЬКОЇ

незабутньої учит. Рідної школи й
виховниці пл. гуртка “Чайна” з 13-го
Куреня УПЮ-ок ім. О. Завісної у
Коломиї, яка прищепила нам любов і
повагу до Пласту, навчила працювати
для громади,

складаю \$10.— на пресфонд
“Пл. Шляху”

Пл. сен. Дарія Сіян-Кубійович

Замість квітів на могили

св. п.

ДОРИ ДМОХОВСЬКОЇ ЛЕВИЦЬКОЇ

складаю \$10.00 на пресовий фонд
“Пл. Шляху”

пл. сен. Ярослава Кульчицька
Чікаго, США

У третю сумну річницю відходу
у вічність

незабутнього почесного члена

Пласту в Канаді

св. п.

ЗЕНОНА ЗЕЛЕНОГО

замість квітів на могили

\$10. — склала на пресфонд

“Пл. Шляху

пл. сен. Т. ГОРОХОВЧ

Замість квітів на могили

св. п.

пл. сен. інж. ЮРІЯ ПЯСЕЦЬКОГО

складаю \$10.00 на пресовий фонд

“Пл. Шляху”

Ліда Вахнянин

Торонто, Канада

ЗМІСТ**РЕДАКЦІЙНА СТАТТЯ**

****:** Настирливі питання щодо “Пластового Шляху” — — — — 1

МИ І НАШ НАРОД

Єжи Єнджеєвіч і В. С. Жизномірський: У напрямі України — — — — 4

І. Головінський: Сучасна психологія в УССР — — — — — 12

****:** Відійшов у вічність Єжи Єнджеєвіч — — — — — 20

Наші втрати — — — — — 21

Мирон Ганушевський: Прощання невіджануваного друга — — — — 22

Юрій Федорович: Великодне — — — — — 26

ОГЛЯДИ І ПОГЛЯДИ

Антін В. Івахнюк: Занепад української політичної думки — — — — 28

УКРАЇНСЬКА МОЛОДЬ У ДІЯСПОРІ

Ю. Марчак-Галицький: Із чого повинно б складатися українство
молоді в діаспорі? — — — — — 33

О. Сагайданівський: Старшопластунська проблема і її розв'язка — 36

****:** Звернення Секретаріату СКВУ до української спільноти
вільного світу — — — — — 43

ПРОБЛЕМИ УП СЕНЬЙОРАТУ

І. Д.: Головні думки з доповідей і дискусій II Міжкрайового табору
сеньйорської проблематики — — — — — 44

****:** 10 напрямних як вислід II Міжкр. табору сен. проблематики 49

ВИХОВНІ СПРАВИ ЮНАЦТВА

Ірина Внесневська: З досвіду зв'язкової у праці з куренем — — — — 52

ЛИСТУВАННЯ, РІЗНЕ

Т. Самотула і М. Демчишин: До редакції Пл. Шляху (лист) — — — — 58

Із сторінок молодечої преси: Ю. Тарасюк і В. Яблонський — — — — 60

Становище ЦЕСУС до СКВУ — — — — — 61

ХРОНІКА

Одинадцятий Крайовий Пластовий З'їзд Канади — — — — — 62
Датки на пресфонд

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Ч. 1(48)

ТОРОНТО

1976

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

PLASTOVY SHLIAKH

Видає Головна Пластова Булава

Виходить що три місяці

Січень - березень

Ч. 1(48)

January - March 1976

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ І АДМІНІСТРАЦІЇ:

Plastovy Shliakh Magazine

2150 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 1M8

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Леонід Вачинський, Роксоляна Гарасимів, Ярослав Гарасимів, Тоня Горохович, Теодор Данилів, Анна Коренець, Ольга Кузьмович, Іван Манастирський, Атанас Мілянч, Лариса Онишкевич, Любомир Онишкевич, Петро Саварин, Володимир Соханівський, Омелян Тарнавський, Атанас Фіголь і Люба Мазяр.

Мовний редактор: пл. сен. Іван Манастирський.

Мовний редактор з технічних причин не дістає всіх матеріалів до справлення і також не робить друкарської коректи.

ЗМІСТ

надрукований на 3-ій сторінці обкладинки.

Статті підписані прізвищем, псевдонімом або ініціалами автора висловлюють погляди автора, які не завжди збігаються з думками редакції чи пластового проводу. Редакція застерігає собі право справляти мову, як теж часом скорочувати незамовлені надіслані статті та відсилати авторам до зміни ті листи чи дописи, які — на думку редакції — могли б бути для когось образливими.

Річна передплата від 1 травня 1974 р.: США і Канада: \$8.00, Австралія: \$5.00 австр., Австрія: 100 шіл., Аргентина: 10 нових пезів, Бразилія: 200 кр., Бельгія: 150 бел. фр., Великобританія: 2.00 фунти, Німеччина: 12.50 нім. мар., Франція: 15 фр., Швейцарія: 15 шв. фр. Ціна одного числа у США і Канаді — \$2.00.

PLASTOVY SHLIAKH — a Ukrainian Quarterly Magazine,
published by PLAST — Ukrainian Youth Ass'n,

2150 Bloor St. W., Toronto, Ont., Canada — M6S 1M8

ПЛАСТОВИЙ ШЛЯХ

ОРГАН
ПЛАСТОВОЇ ДУМКИ

Торонто — Канада

Ч. 1(48)

січень - березень

Редакційна стаття

НАСТИРЛИВІ ПИТАННЯ ЩОДО "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

Аналізуючи життя і працю сл. п. Юрія Пясецького, усвідомляємо скільки зусиль і посвяти вкладав Покійний і його співробітники, щоб відновити появу "Пластового Шляху". При тому ми збагнули й ті причини, які спонукали до відновлення цього журналу. Сумніву, що ПШ відновлено з конкретних і дійсних потреб для виміни думок, поглядів і постанов у зв'язку з Пластовим Конгресом Другим, ніхто не має. Немає також сумніву, що наш журнал свою функцію в більшій чи меншій мірі успішно й сумлінно виконував і виконує. Так принаймні оцінює ситуацію редакція.

Сьогодні, по стількох роках його віднови, тут і там ми чуємо голоси, що ПШ непотрібний, що він нецікавий, що матеріал у ньому не є на потребу дня. Коли ж ми одного такого критика "притиснули до стіни" конкретним питанням: Чому саме журнал непотрібний і що саме не є актуальне, нецікаве? — "критик" не міг знайти відповіді тому, що сам журналу не читав, що взагалі сам не цікавиться друкованим словом. Такі й подібні колючки в бік ПШ не тільки неприємні, болючі; вони відбирають охоту, позбавляють ентузіазму тих, які працюють для нього, виконуючи схвалення КУПО і ПКД.

Нам особисто доводилося чути й читати критичні зауваження щодо нашого видавництва від особи із стажем пластового виховника. Але автор цих закидів, що як виховник зацікавлений тільки однією ділянкою праці в юнацтві, скажімо табірництвом, не бачить проблеми пластування у всій її повноті й усебічності. Для нього найважливіше табірництво, а все інше маловажне, майже непотрібне. Новацький виховник, а до того такий, що має своїх дітей у юнацтві, вбачає всю суть Пласту у дбайливості про рівень праці в цьому уладі. Тут є важлива частина правди. Але не можна попри це забувати, що Пласт має шукати розв'язки багато більше складних і дуже пекучих проблем нашого життя. Як діяти повинна ГПБ, щоб "орган пластової думки" був ним для широкого кола пластового активу, органом зрілих думок і зрілих людей, що проводять у життя напрямні пластового виховання?.. Чи послухати тих демобілізуючих опіній про журнал і перестати його видавати?

Ми переконані, що ППШ сьогодні потрібний куди більше, ніж колинебудь. На нього звернула увагу українська преса, даючи позитивні коментарі, передруковуючи деякі матеріали. У нашій спільноті — у діаспорі, а тим більше в Україні, нема журналу, щоб сумлінно, толерантно, в дусі соборно-державницьких ідей дискутував і стимулював наше громадянство реалізувати пластові ідеї у нашому щоденному житті. Нам треба журналу, щоб систематично опрацьовував виховні теми з різних поглядів, конфронтуючи їх із життям української діаспори і нашим химерним довкіллям? Наш журнал має поважний потенціал у людях із високою освітою в ділянці виховання, психології, українознавства, соціології тощо.

Чи є у нас інші журнали, які інформували б наше членство і читачів пластової преси про нові й корисні духові надбання українців та інших народів? Ми знаємо, що були спроби попередньої ГПБ збирати матеріали до історії Пласту. Чи вона була успішна? Як читачі завважають, деякі матеріали до історії Пласту, до сьогочасної хроніки нашої діяльності ми містимо на сторінках ППШ. Наша увага звернена також на життя в Україні. Нам треба його знати, аналізувати й конфронтувати з подіями у світі.

Як інакше розв'язувати можемо проблему нашого церковного життя, як не виміною думок у ППШ? А ми всі чи не

прагнемо мати лучник, поміст поміж нашим членством і проводом, поміж усім членством у діаспорі? Чи єдність Пласту можлива без плекання живого зв'язку, виміни думок, взаємних інформацій про життя пластування в окремих країнах? На якому ж форумі могли б ми краще пізнавати мислі молоді, яка щойно починає себе оформлювати, яка, правда, так мало, але шукає духової ідентичності з мислями дорослих, зрілих, життєвою практикою збагачених членів пл. сеньйорату?

А матеріали про українську мову, її культуру, важливість у пластовому житті.

Дивно, у всіх народів і в Україні серед таких невідрадних обставин і страждань намагаються підвищити рівень українського мислення літературними творами, філософськими і публіцистикою, у нас у Пласті дехто не бажає того, щоб містити у "ППШ" матеріали, які мають за мету підвищувати наш інтелектуальний рівень.

Оце тільки частинка, можливо навіть емоційних думок про наш журнал, який ми хотіли б поставити на тому рівні, щоб він міг задоволити духові та інтелектуальні потреби нашої пластової (і непластової) спільноти у світі.

Нам треба часу і доброї волі читачів, співпраці, щоб ми могли "виплисти на чисті води". До цього потрібна також жертва, а жертва сьогодні не в моді. ГПБ вже проголосила заклики про потребу "Залізного фонду", відсотки з якого давали б можливість "самовиховуватися" нашій молоді і нам старшим. Фонд потрібний виданням уже сьогодні не тільки на конкретні потреби, які мусимо заспокоювати, але добре і щедро зорганізований фонд послужить на всі виховні потреби Пласту у світі. Зібрати такий фонд, ми переконані, Пласт спроможний сьогодні. Так уже зробили інші розумні організації та установи, які мають віру в себе і в наше українське майбутнє. Бо хто ж буде користати з різних наукових, культурних, визвольних, партійних та інших фондів, коли ми затратимо українську молодь? Більшість членства Пласту і Пластприяті та справжніх патріотів нашої спільноти мають подостатком грошей, і без особливіших труднощів ми могли б скласти солідну суму, з якої користали б духово ми, наші діти та їхні діти, ціла наша спільнота в майбутньому. Пластові юначки зарібком із базарів досі зібрали п'ятдесят тисяч доларів на фонд Енциклопедії Українознавства. А скільки ми

могли б зорганізувати на наш Пластовий залізний фонд? Ми не сміємо злегковажити заклик ГПБ у цій справі. Вже цього року правдоподібно відбуватиметься конференція Українських Пластових Організацій (КУПО). Докладім усіх зусиль і здобудьмося на жертву, щоб ми їхали на КУПО з вдовolenням і почуттям гідно виконаного обов'язку.

Ми і наш народ

Єжи Єнджеевіч

У НАПРЯМІ УКРАЇНИ

Восени відбулася урочиста промоція Тараса Шевченка на члена академії в клясі гравюри.

При звуках сурм і літаврів відчитано його прізвище.

Коротко потім здоров'я поета так погіршилося, що лікар Барі заборонив йому виходити з дому.

— Водянка — сказав коротко до присутнього при оглядинах лікаря Кроневи́ча.

Означало це водяну пухлину. Хворий міг ще якийсь час жити при найдокладнішому зберіганні гігієни і відповідної дієти. Йому потрібна була безнастанна опіка.

На щастя, давній друг і опікун Шевченка ще з часів оренбурзьких, Михайло Лазаревський, мешкав близько. Часто відвідував тепер поета або прислав слугу, щоб допомагав у господарстві.

Не маючи змоги займатися іншими справами, які лежали йому на серці, поет весь час присвячував для здійснення своїх освітніх помислів. Віддав до друку Буквар і накреслив сміливу програму дошкільної і позашкільної освіти. Хотів створити нову систему загального виховання — всебічну і пов'язану з народною традицією.

Костомарів, який часом заглядав, читаючи педагогічні записки Шевченка, не міг вийти з подиву: Шевченко у своїх помислах випереджував теорії тодішніх славних педагогів, росіянина Пірогова й українця Ушинського.

А поезії Шевченка щораз ширше доходили вже до чужих читачів: на російську мову перекладав їх невтомний Плещеев, а на польську — Леонард Совінський.

У Вільні у перекладі і з вступом Совінського мала незабаром вийти поема "Грайдамаки".

З Києва і Харкова напливали відрадні вістки про оснування недільних шкіл.

У січні петербурзькі українці почали видавати "Основу", місячник присвячений справі української культури. Редактором став колишній братчик Василь Білозерський. На сторінках місячника, крім Шевченка, Костомарова, Куліша, відомих уже письменників, з'явилися нові прізвища: Марко Вовчок (власливо Марія Вілінська, дружина колишнього братчика Опанаса Марковича), Леонід Глібів, Степан Руданський, Анатоль Свидницький і Данило Мордовець.

Шевченко бачив, що український дуб, осмалений громами бур, зрушений буревієм, висušений спекою, стоїть проте гордо і міцно.

А од коріння тихо, люблю

Зелені парості ростуть —

написав у одному з віршів, а згодом з повною силою переконання додав: "І виростуть".

Аж до Різдва дотримувався рад і приписів лікарів — рідко виходив з хати. На свята витягнули, проте, його знайомі; хотіли його трохи розважити, вирвати з пригноблення й осамітнення. Шевченко "поколядував" кілька днів і нагло почувся дуже зле.

Знав, що незадовго помре. Сидів у помешканні і чекав на Косаря — того, що "понад полем іде..."

Страждав. Болі в грудях спотужніли настільки, що хвилинами тратив віддих.

Але постійно працював.

У січні дістав зворушливого листа від колишнього товариша недолі на заслання, від Фелікса Фіялковського.

"Коханий Тарасе! — писав по-польськи Фіялковський. — Пам'ятаєш, певно наше прощання в Новопетровську, коли сідав у маленький котивозик? Милою була для мене та хвилина і одночасно і сумна, коли, дивившись за Тобою, у короткому часі стратив Тебе з очей; сьогодні лишився мені тільки милий спомин про Тебе, а з Твоєї верби (під якою у передвечір'я мого нового виїзду впився з добродушним Куліхом) зірвані листки переховую в себе, немов би дорогий скарб..."

І повідомляв далі:

“...уже минуло два роки, відколи одружився, маю невеликий маєток, знову повернувся до Радома, працюю у лікарні св. Казимира інтендантом, тобто “смотрителем”, я добрий в очах влади, відбираю написані подяки, а навіть нагороди, словом — мені поводитьсь добре. Своїй дружині оповідаю про Тебе, рада б Тебе побачити і прагне того, щоб Ти з нами мешкав. Будь здоровий, обіймаю Тебе сердечно. Твій щиро люблячий Тебе товариш Фелікс Фіялковський”.

Шевченко роздумував: може б так скочити до того Радома? Розвідував навіть, як там з комунікацією потягами на захід.

Переслано йому з друкарні першу частину накладу Букваря. Розсилав його знайомим і приятелям в Україні, прохаючи, щоб поручали недільним школам.

У листі до Семиренка писав: “Коли зберу всі гроші за Буквар, то думаю видати в такому ж розмірі також арифметику. А потім космографію і географію нашої країни, може трохи більшим об’ємом, але не дорожчі, ніж по п’ять копійок. Потім коротку історію нашого коханого народу. І коли все це створю, тоді назву себе щасливим. Про багато справ ще треба би написати, але я нездужаю і так погано ослаб, що ледве рухаю пером”.

У січні і в лютім проте поздужав ще виконати три аквафорти.

Знав, що незадовго помре. З датою чотирнадцятого лютого написав останній вірш. Такий трагічний і такий жартівливий:

*Чи не покинуть нам, небого,
Моя сусідонько убога,
Вірші нікчемні віршувать
Та заходиться риштувать
Вози в далеку дорогу.
.....
Втомилися і підтоптались,
І розуму таки набрались,
То й буде з нас! Ходімо спать,
Ходімо в хату спочивать.
Весела хата, щоб ти знала!*

Під кінець місяця, пересилаючи іменинові побажання одному з приятелів — Іванові Мокрицькому — писав: “Я хво-

рю, вже другий місяць не пускають мене не тільки на вулицю, але навіть і в коридор. І не знаю, чим то скінчиться це моє пустельництво”.

Третього березня Олександр Другий підписав маніфест про знесення кріпацтва, але маніфесту не оголошено. Цар боявся розрухів — здавав собі справу, що хоче ошукати людей.

Шевченко, розмовляючи на цю тему з інженером Черненком, висловив гнів і обурення.

Грозив помстою дідичеві Флорковському, тодішньому власникові Кирилівки, який недавно звільнив з кріпацтва родину поета, але не дав їм ані клаптика землі.

Тим часом надійшли з Варшави вістки про криваві заворушення. Козаки збиралися на Краківському передмісті. Урочистий похорон п’ятьох поляглих змінився на велику патріотичну маніфестацію.

Михайло Лазаревський оповідав Шевченкові про жалобні відправи, які відбулися в католицькому костелі в Петербурзі. Прибула юрбою польська колонія. Корпорація польських студентів наглядала над порядком. Прибуло багато українців і росіян, між іншим і професор Костомарів. По Богослуженні студент Владислав Хорошевський заїнтонував “Боже, щось Польскен”. Всі впали навколішки й у великому піднесенні відспівали гімн.

Шевченко турбувався, що недуга не дозволила йому прийти на Богослуження.

Дев’ятого березня припадав день народження Шевченка.

Уже день перед тим почали напливати листи й телеграми з побажаннями.

У день іменин перший зранку прийшов вірний Михайло Лазаревський.

Шевченко вився з болю на ліжку — вода заливала йому легені і викликувала жахливий біль.

Коли принесено депешу з Полтави, ледве міг видобути! “Спасибі, що не забувають”.

Прийшли лікарі Барі і Кроневіч. Казали хворому поставити мұшку.

Шевченкові стало легше. Знову почав снувати мрії виїзду на Україну. Казав Лазаревському, що на весну обов’язково мусить туди поїхати.

Знав, що незадовго помре, але прагнув знати, що сталося в батьківщині.

Увечорі знову прибули лікарі — Барі і негайно по нім Кроневіч. Приложили хворому мушку. Це принесло йому полегшу.

На ніч залишився при нім слуга Лазаревського.

Вранці о п'ятій Шевченко збудився і попросив склянку чаю. Потім просив прибрати антресоль, а сам зійшов вниз до робітні.

У робітні при вікні стояв Косар. Високий, плечистий селянин в українському народному одязі. У руці держав косу, вона побренькувала металічно, срібна.

На підлозі лежали пачки з Букварем. Сьогодні треба було їх вислати.

Шевченко почув у грудях гострий, пронизливий біль. Душив його гнів на тих усіх, що йому змарнували такий шмат життя і перешкодили у стількох його намірах. Заплющив очі.

Коли їх відкрив, декорація нагло змінилася. Косар відійшов.

Шевченко знову був в Україні. На порозі української хати. Нутро складалося з поздовжних сіней, великої, але не надто ясної кімнати, побіленої крейдою, до того мала комора. На покутті висіла ікона, огорнена рушником, вишитим червоною і темносиньою вовною, а перед іконою горіла свічка. Під вікном стояв невеликий стіл, поруч бочка. Лави були чисті, земля добре вбита і замазана глиною. На полицях усякий посуд, дбайливо укладений. В одному куті узориста скриня. На полу діжа хлібна. В'язанки різних зел на бальках.

У дверях комори стала дівчина. Темноволоса. Чорнобрива.

Усміхалася.

Була теплом і світлом, і оживляючим повітрям батьківщини.

Шевченко витягнув руки і шепнув:

— Оксано...

Зрозумів, що не вмере. Ніколи.

Ступив крок уперед і впав.

Домовина стояла в Академії Мистецтва. Червоні заслони у вікнах каплиці розсівали червоняву півтінь на спокійне обличчя померлого.

Трьох малярів, Верещагін, Мікешін і Ейснер, малювали Шевченка в домовині. Товпи українців, росіян і поляків прибували з останнім поклоном.

По трьох днях відбувся похорон.

Похоронна процесія вирушила з академії на Смоленський цвинтар. За домовиною йшли майже всі професори університету, визначні письменники й величезна маса академічної молоді.

Корпорація польських студентів прибула масово.

Домовину несли на плечах українські студенти.

Ціле побережжя Неві від мосту при Палаці до Миколаївського вщерть виповнене було людьми.

Порошив сніг. Якась жінка сказала:

— Україна плаче по своєму батькові сніжними сльозами.

На цвинтарі виголошено сім промов; чотири українською, дві російською і одну польською мовами.

Поет Микола Кучоркін сказав: "Ціле його життя було пасмом страждань, тільки під кінець усміхнулося йому щастя; побачив початок того громадського діла, до якого прямував цілою душею. Не про багатьох можна сказати те, що про нього. Виконав свій обов'язок до кінця. Тепер чекає його інше щастя, посмертне — слава".

Костомарів прощався з поетом словами народної пісні, яку колись кобразі співали в Мотронинському лісі:

Слава твоя не вмере, не поляже!

Буде слава славна

Поміж козаками,

Поміж друзями,

Поміж лицарями,

Поміж добрими молодцями!

Куліш виголосив добре, літературно опрацьовану промову.

В імені польських студентів промовляв Владислав Хорошевський:

"Хай теж польське слово, коротке, але сердечне, пролунає над твоєю домовиною, славний руський пророче! Ти любив свою батьківську країну, свій сивий Дніпро, свій уявлений народ, ти був його хоробрим співцем, на його сльозу ти завжди своєю сльозою відповідав — честь тобі! Ти, либонь, не любив поляків, але ту неохоту до них спричинили в тобі їх

давні помилки, з яких на народ твій улюблений сплинули великі страждання; тож причина твоєї неохоти в тому: "Що любив багатьох, що любив багато". Хай при твоїй домовині замовкнуть усі незгоди, хай дзвенить тільки сердечне слово: Шана тобі! За помилки батьків сини не відповідають; не заторкуймо ж тут давно минулих непорозумінь; скажімо краще при твоїх останках братерське: Любімося! Щоб смерть твоя, шляхетний Тарасе, і цей урочистий, але смутний обряд твого похорону нового життя був початком! Щоб на твоїй домовині зупинилося принаймні трохи ненависти, щоб цей малий початок у майбутньому виявляв щораз більше взаємного розуміння, братерства й забуття про давні кривди так, як мале зеренце, кинене в землю, обіщує рясний урожай. Був би то найкращий вінок на твою пошану, найвеличніший тобі пам'ятник, Тарасе".

**

Ввечорі Михайло Лазаревський запросив до себе найближчих приятелів померлого.

Вирішено тлінні останки Тараса Шевченка, згідно з його поетичним заповітом, перевезти на Україну і поховати там, де за життя поет хотів оселитись.

*Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий...*

У травні домовину Шевченка перевезено залізницею до Москви, а звідтам кіньми до Києва.

Біля Ланцюгового мосту київські студенти випрягли коні і самі потягнули караван до церкви на Подолі.

Вранці до тієї церкви прийшли тисячі мешканців міста і довколишніх селян з вінками й оберемками квітів.

Під час Богослуження крізь натовп протиснулася якась жінка у глибокій жалобі, завуальована, і поклала на домовину терновий вінок.

Усі присутні були тим зворушені.

Поліція вінець забрала.

**

Два дні пізніше домовину внесено на поклад пароплаву "Кеременчук". Перед тим виголошено ще чотири прощаль-

ні промови — по-українськи, по-польськи, по-російськи і по-сербськи.

Пароплав прибув до берега два кілометри нижче Канева. Звідтам жалобною процесією проводив один з найближчих товаришів і приятелів Шевченка з останніх років його життя, мистець маляр Григорій Честаховський.

Всю дорогу, аж до місця вічного спочинку на високому Дніпровому березі, українські дівчата встелили листям і квітами.

Перед домовиною несли портрет Шевченка; за портретом ішли кобзарі і, пригравши, співали старі козацькі пісні.

За домовиною ішли найближчі кривні померлого — брати, сестри, швагри з дітьми, всі в селянських українських свитках.

Далі — тисячі людей, студентів, селян і міщан.

Над самою могилою православний священник Мацкевич сказав:

— Щойно майбутні покоління зможуть справді оцінити, чим був для України Тарас Шевченко.

По похороні якийсь студент виліз на придорожній камінь і сповістив, по-українськи і по-польськи, де і в котрій годині відбудеться в Києві Богослуження за тих поляків, які в лютому того року загинули на вулицях Варшави під час патріотичних маніфестацій.

Потім селяни і студенти під проводом Честаховського кілька днів сипали землю на домовину.

Коли ж виріс потужний курган. обклали його дерниною і поставили на ньому простий дубовий хрест.

Від того часу, якщо люди, свої чи чужі, задумуються над життям і ділами Тараса Шевченка, думки їх біжать у напрямі цього кургану над Дніпром, лину́ть на Україну.

Один з розділів книжки Єжи Єнджеєвіча
"Ноце українське альбо родовуд геніюша"
переклав В. С. Жизномирський

Іван Головінський

СУЧАСНА ПСИХОЛОГІЯ В УССР

У сучасному скомплікованому суспільстві на перший план висувається проблема взаємин одиниць і груп. Сьогодні більше ніж колинобудь є потреба досліджувати мотиви і дію та зв'язані з тим проблеми. Ті тенденції дали поштовх до феноменального розвитку психології на протязі кількох останніх десятиліть. З відомих причин особливу увагу присвячували психології тоталітарні режими, шукаючи в цій науці засобів перевиховання і контролю мас. Роля, яку в тому відіграла комуністична партія ССРСР, коротко буде навітлена в цьому дописі.

Розвиток психології в Українській ССР з політичних причин був дуже обмежений. Москва прямо із ідеологічно-політичних і престижових мотивів не може собі дозволити на окрему свобідну ділянку науки психології в Україні, незалежної від центрального контролю.

Намагаючись представити хоча б трохи об'єктивно стан сучасної психології в УССР, натрапляємо відразу на поважні труднощі. Лише в небагатьох офіційних джерелах (Костюк Г. С. 1972) є згадка про психологію в Україні. Проте там мова про психологів, які працюють в Україні (деякі з них не є української національності), а не тільки про психологів українців. Дарма, що в Україні існує Інститут Психології в Києві, кілька кафедр психології в різних університетах, Товариство психологів України, Товариство психологів західньо-українських областей; в Україні не виходить жадний психологічний журнал українською мовою. Журнал "Радянська Школа" українською мовою — це популярно-педагогічний, а не науково-дослідний журнал. Українські психологи поміщують свої наукові статті російською мовою у журналах "Вопросы психологии" і "Дефектология". У перекладі на англійську мову вони завжди "советські", а деколи навіть зачислені до російських психологів. Справа комплікується ще й тим, що деякі з них, здобувши ступінь й наукові осяги та престиж в Україні, дістають відрядження

працювати в університетах Москви, Ленінграду, Казані та інших. Проблемою є скупі дані про українських психологів у таких офіційних советських джерелах, як "Большая Советская Энциклопедия", "Українська Радянська Енциклопедія", "Вопросы психологии" (офіційний орган Академії Педагогічних Наук ССРСР), "Дефектология" (офіційний орган Інституту Дефектології ССРСР), "Радянська Школа" (офіційний орган Міністерства Освіти УССР), "Вісник Академії Наук УССР" та інші.

Часто єдиним критерієм, на основі якого доводиться визначувати українських психологів, є їх прізвища. Доцільність чи недоцільність такого підходу до цієї справи залишаю вирішувати мовознавцям.

Історичне тло

Щоб зрозуміти сучасний стан психології в УССР, треба мати на увазі факт, що вона тепер є в першу чергу невід'ємною складовою частиною загальної советської психології. Як така вона основана на ідеологічних засадах діалектичного матеріалізму і матеріалістичного детермінізму.

Психологія в Росії при кінці XIX і в XX ст. розвинулася під впливом писань Добролюбова (1836-61), Чернишевського (1828-89), Герцена (1812-70) та інших. У час, коли на розвиток європейської психології великий вплив мав Фройд і його психоаналіза, російська психологія була під впливом Бехтєрева, Сеченова і Павлова, які в першу чергу дали поштовх до розвитку рефлексології, а пізніше бегевіоризму.

З приходом до влади большевиків роблено особливий натиск, щоб ту науку нагнути до партійної лінії. Як твердить Леонтєв (1968), советська психологія після жовтневої революції стала на шлях матеріалістичної діалектики, на формування якої мали великий вплив твори Маркса. Одним із перших російських психологів, який станув на шлях марксизму, був Корнілєв, який уже в 1924 р. написав "Підручник психології, опрацьований з погляду діалектичного матеріалізму". Проте щойно після праць Виготського і Рубінштайна в советській психології повністю запанувала офіційна лінія марксизму. Все ж таки заки це сталося, багато відомих советських психологів попало в офіційну неласку. Від критик не були збережені навіть такі світочі советської психології, як Блонський (1884-1941) і Виготський (1896-1934).

Для кращого розуміння історичного тла початків підсоветської психології пригляньмося коротко до життя і діяльності тих двох психологів. Блонський від початку жовтневої революції брав активну участь у реформі советського шкільництва. Згідно з твердженням Нікольської (1974), Блонський був ідеалістом, якому було важко переставитися на позиції матеріалізму. Як твердить Нікольська, Блонський старався “передумати” свої наукові позиції під кутом марксизму-ленінізму, але це не вдалося йому повністю досягнути. Коли в середині 20-их років у СРСР серед психологів постала течія т. зв. “педології”, Блонський був одним із головних її промоторів і написав 1925 р. книжку п. з. “Педологія”. Однак проти педології була сильна нагінка під проводом Медінського і Макаренка. Під час великої чистки партійні чиновники остаточно розправилися із педологією. 4-го липня 1936 р. ЦККПСС офіційно проголосив, що педологія була основана на “антинаукових, антимарксистських тезах”. Падінням Блонського в неласку можна пояснити те, що його праці були реабілітовані в Советському Союзі тільки кілька років тому.

Найвідомішою статтю в західній психологічній літературі і речником офіційної лінії в советській психології був Лев Семенович Виготський (1896-1934), який правдоподібно був українцем (виріс і працював до 1924 р. в Гомелі, на північ від Чернігова). Виготський помер, маючи всього 38 років. У 1934 р. його покликане до Москви на працю в Інституті Психології при Академії Комуністичного Виховання. Виготський розвинув теорію соціально-історичного походження вищих розумових функцій людини. Згідно із вченням Виготського, всі вищі інтелектуальні процеси (логічна пам'ять, добровільна увага, абстрактне мислення) постають у висліді уживання людиною символів. Ті символи-знаки є конкретними засобами порозуміння поміж людьми, себто в примітивних і сучасних обставинах вони виконували і виконують суспільну роль. Мова, на думку Виготського, це засіб порозуміння символами, якими є слова. Слова, отже, абстрагують дійсність.

Згідно з твердженням Виготського, розвиток абстрактних понять в онтогенезі є своєрідним успадкуванням суспільно-історичного досвіду минулих поколінь. Він розвинув важливі педагогічні і психологічні тези, звертаючи увагу на навчання не тільки як на засіб знання і здібностей, але також і

прямий засіб формування інтелектуальних процесів. Виготський вніс також поважний вклад у розвиток науки про діагнозу розумових збурень і в методик навчання аномальних дітей. Поминувши його комуністичну ідеологію, Виготський як науковець вніс поважний вклад у світову психологічну літературу.

Високий науковий стаж не захоронив Виготського від офіційної партійної критики “педагогічних” ухилів. Крім нагінки на педагогіку, згідно з партійними вказівками велася кампанія проти суб'єктивно-ідеалістичних напрямків у науці й освіті.

Одночасно із намаганням створити “нову людину” посилено боротьбу проти західних впливів психології. Особливо гостро виступила офіційна партійна лінія проти глибинної психології Фрейда. Советський міністер освіти Кайров (1963), між іншим, писав: “Ми засуджуємо психоаналізу. Загальна теоретична і методологічна структура фрейдизму в дійсності не відповідає системі фактів, на яких вона побудована”. Знову ж Вулфсон (1966) у своїй статті про Фрейда і “буржуазну психологію” так скритикував психоаналізу: “Педагогічні заложення фрейдизму виявляють в загальному його наукове і прагматичне банкрутство”.

Партійне втручання в науку довело до того, що розвиток психології в СРСР під багатьма оглядами стоїть позаду розвитку цієї науки в США. Так, наприклад, офіційний советський психологічний журнал “Вопросы психологии” почав появлятися щойно від 1955 р., а товариство советських психологів під патронатом Академії Педагогічних Наук було засноване в 1957 р. Довший час советські університети не надавали докторських дипломів із психології. Згодом недавно докторати з педагогіки із спеціалізацією психології. Щойно від 15 жовтня 1968 р., Рада міністрів СРСР затвердила право надавати окремі докторати з психології.

В Україні, починаючи від середини 20-их років, появлявся журнал “Шлях освіти”, який був присвячений психологічним проблемам. Згодом цей журнал перейменовано на “Радянська Школа”, і під цією назвою від появляється до сьогодні. Друкують у ньому переважно статті популярно-наукового змісту.

Дослідно-наукові статті українські психологи змушені, силою обставин, писати російською мовою і поміщувати їх у

“Вопросах психологии”, що появляється у Москві. Від 1925 до 1930 р. виходив “Український Вісник Експериментальної Педагогіки і Рефлексології”, який з невідомих причин перестав появлятися від 1930 р. Можливо, що впав він жертвою партійної нагинки на експериментальну педагогіку. Приблизно у тому самому часі вже існували катедри психології при університетах у Києві, Харкові й Одесі. Українські психологи перед другою світовою війною займалися у першу чергу дослідженням проблем навчання дошкільного і шкільного віку, одночасно дослідями над проблемами розвитку пам’яті і співвідношенням між навчанням і дозріванням. У тому часі відомими стали такі прізвища психологів, як Лебединців, Николенко, Запорожець, Божович, Зінченко.

Сучасний стан

Після другої світової війни зорганізовано в системі міністерства освіти УРСР Інститут Психології. Цей інститут є під сильними впливами і тісним контролем Академії Педагогічних Наук СРСР, як також він пов’язаний тісно із катедрами психології московського і ленінградського університетів. Психологія в Українській ССР, а також у цілому Советському Союзі, є під сильним ідеологічним контролем партійних чинників. Про це свідчить також той факт, що дослідний інститут психології підлягає адміністрації департаменту філософії і права Академії Наук СРСР. Це мабуть зроблено тому, щоб партійні ідеологи могли мати кращий вгляд у таку сенсуальну ділянку науки, як психологія.

Українські психологи займаються дослідженням різних ділянок. Серед них є кілька прізвищ відомих на Заході. До таких слід зачислити Костюка, Запорожця, Зінченка. Про них та про їхній вклад у світову психологічну літературу згадаю коротко.

Костюк Григорій Силлович народився 1899 р., був від 1945 до 1974 р. директором Інституту Психології Академії Наук УРСР. Згідно із вістками його усунено з посту директора після чистки Петра Шелеста. Від 1935 р. Костюк був професором психології, від 1947 р. членом кореспондентом АПН РСФСР, а від 1967 р. дійсним членом АПН СРСР. Він також був членом редакційної колегії журналу “Вопросы психологии” і президентом українського відділу товариства психологів.

гів СРСР. Костюк написав українською мовою книгу “Советські психологічні дослідження за минулих 40 років”, а також чотири томи “Нарисів із історії вітчизняної психології XIII-XX століття”. З-поміж його пера вийшли також монографії про психологічні ідеї Сковороди і Шевченка. Особливо цікавився Костюк питанням процесу думання дітей та співвідношенням між навчанням і розумовим розвитком дитини. Тут слід зазначити, що під розумовим розвитком не треба розуміти накопичення знання, але розвиток нових спроможностей розв’язувати проблеми. Під тим оглядом праці Костюка віддзеркалюють сучасний напрямок розв’язкової психології, наприклад, у творах П’яже, Інґелдера, Брунера та інших.

Під проводом Костюка Український Інститут Психології опрацював ряд важливих тем з ділянки педагогічної і розв’язкової психології. До таких цікавих тем можна зачислити дослідження Проскура над проблемою ключового навчання. У своїх дослідженнях Проскура намагалася перевірити основні твердження швейцарського психолога П’яже про розумовий розвиток дітей і про співдію дозрівання його у процесі. Її висліди в основному потвердили твердження П’яже.

Запорожець Олександр Василевич народився 1905 р., член факультету психології Московського державного університету і директор Інституту Дошкільного Виховання Академії Педагогічних Наук СРСР.

Запорожець зацікавився проблемами процесу сприймання, а також і розвитку думання у дитячому віці. У 1939 р. появилася його праця про ролі елементів практики й мови у розвитку думання дитини, а у 1941 р. праця про особливості і розвиток процесу сприймання. Він вклав поважну цеглину у розбудову філогенетичної теорії розвитку розумових здібностей. Ця теорія пояснює розвиток людських здібностей як завершення процесу суспільно-історичної еволюції. Для Запорожця і його співробітників почування, мотиви та розумові здібності розвиваються в першу чергу під впливом суспільно-соціальних явищ. Разом із Елколніном він написав книжку про психологію особистості і про поведінку дошкільних дітей. Цікавий вгляд в історію советського виховання дає монографія про 50-річчя советського дошкільного виховання, що її написав Запорожець разом із Радіною і Марковою. З цієї праці можна довідатися про різні конфлікти, які нуртували серед советських педагогів і психологів.

Відомим серед західних психологів є також ім'я Петра Івановича Зінченка, який народився в 1903 р., а помер в 1969 р. Зінченко загальновідомий із своїх дослідів над проблемами пам'яті. У 1933 р. він закінчив український науково-дослідний Інститут Педагогіки, а від 1960 р. працював професором Харківського університету, де за його ініціативою була зорганізована катедра психології і психологічна лабораторія. З-під його та його співробітників пера вийшли праці з ділянок оперативної пам'яті, структури мнемічних дій, процесів інформації і пам'яті. У 1968 р. вийшов його збірник п. з. "Проблеми пам'яті і навчання", а в 1969 р. збірник "Проблеми психології пам'яті". Зінченко був одним із співавторів книги "Психологія для педагогічних інститутів", яка появилася під редакцією Костюка. Цей підручник широко використовували в підготовці учительських кадрів. Під час 18-го Міжнародного Конгресу Психологів Зінченко був організатором симпозиуму на тему: "Пам'ять і діяльність". Працю в ділянці процесів пам'яті продовжує його син Василь Петрович Зінченко.

З відоміших українських психологів багато працює поза межами України. Наприклад, у Москві на університетах і дослідних інститутах працюють такі психологи: О. В. Запорожець, В. П. Зінченко, Л. А. Венгер, О. І. Косенко, А. Н. Цимбалік, С. Т. Шевченко та І. В. Колтуненко.

Пригляньмося коротко іншим формам сучасної діяльності українських психологів. Маю тут на думці в першу чергу наукові з'їзди за минулих кілька років. У липні 1966 р. відбувся в Києві третій всесоюзний з'їзд товариства советських психологів. На з'їзд прибув 1361 учасник, з того 259 із України. У листопаді 1967 р. в Києві відбулося засідання ювілейної наукової сесії, присвяченої розвитку народної освіти в Українській ССР. Цю сесію зорганізувало міністерство освіти при співпраці інститутів психології і педагогіки. У березні 1969 р. відбулася сесія Товариства Психологів при Академії Педагогічних Наук ССР. На цій сесії Зінченко відчитав цікаву доповідь на тему "Сприймання і думання". Того самого року в Армавірі відбувся всесоюзний симпозиум, присвячений проблемам кібернетики. Між іншими доповідями була там також доповідь Ю. А. Гончаренка.

У листопаді 1970 р. у Харківському університеті відбувся перший всесоюзний симпозиум психології пам'яті. Він був при-

свячений відомому українському психологові П. І. Зінченкові. На симпозиумі, у якому брали також участь психологи Польщі і Болгарії, відчитано понад 100 доповідей. Учасники цієї конференції відмітили, що П. І. Зінченко був одним із засновників советської концепції пам'яті. Матеріали ці вийшли окремою книжкою п. з. "Психологічні механізми пам'яті і її закономірність у процесі навчання".

Крім з'їздів і конгресів на території ССР, українські психологи в малій кількості, із загально відомих причин, брали участь у міжнародних психологічних з'їздах. У тій малій групі советських психологів, яким дозволено подорожувати за кордон, були Костюк, Запорожець і Зінченко. На 20-му міжнародньому конгресі психологів у Японії В. П. Зінченко читав доповідь на тему "Досліди зіраного думання".

На підставі повищих даних можна зробити кілька висновків:

Прихологія в УССР є складовою частиною советської психології як в ідеологічному, так і в організаційному розумінні.

Українські психологи зробили поважний вклад у міжнародню психологічну науку. Проте їхня праця зачислена в користь "советської", а не української науки.

Деякі з відоміших українських психологів працюють в університетах Москви і Ленінграду, збагачуючи таким робом безпосередньо російську науку.

Українські психологи не мають змоги друкувати своїх праць українською мовою, що є ще одним із багатьох доказів колоніального положення України.

ВИБРАНА ЛІТЕРАТУРА:

Венгар Л. А. Дві закордонні теорії розвитку світосприймання. Вопросы психологии, 1968, 5, 172-180.

Венгар Н. В. Засвоєння дитиною систематизації зовнішніх характеристик предметів. Вопросы психологии, 1970, 4, 77-86.

Костюк Г. С. Енгельс і проблеми психології. Вопросы психологии, 1970, 6, 3-16.

Костюк Г. С. Розвиток педагогічної психології в УССР. Вопросы психологии, 1972, 5, 10-23.

Ніколскас А. А. Психологічні погляди Блонського, Вопросы психологии, 1974, 3, 3-20.

Петровський А. В. Ленін і проблеми психології. Вопросы психологии, 1969, 3, 7-18.

Проскура Е. В. Роля навчання у формуванні ключевих дій у дошкільників. Вопросы психологии, 1969, 1, 37-45.

Снопик Б. І. Перший всесоюзний симпозій психології пам'яті. Вопросы психологии, 1971, 3, 176-180.

Зінченко В. П. Світосприймання і мнемічні елементи творчої діяльності. Вопросы психологии, 1968, 2, 3-8.

Зінченко В. П. Продуктивне світосприймання. Вопросы психологии, 1971, 6, 27-32.

ВІДІЙШОВ У ВІЧНІСТЬ ЄЖИ ЄНДЖЕЄВІЧ

письменник, мислитель-есеїст, перекладач

“У напрямі України” — один розділ з особливого твору, автором якого є Єжи Єнджеєвіч, великий польський патріот померлий 19 листопада 1975 р. у Варшаві. Він — перекладач, есеїст, літературознавець і мислитель-історіософ, лауреат п'яти літературних нагород. Він переклав понад чотириста томів прози класиків української, російської, італійської і німецької літератур, також поезії українських, російських і грузинських поетів; написав багато праць з історії української літератури; його переклади драматичних творів із світової літератури популярні в польських театрах.

Юнацькі роки Є. Єнджеєвіч провів в Україні. Тут закінчив середню школу. Багато подорожував по Україні. Письменника в'язали з нашою Батьківщиною глибокі почуття і зацікавлення. Подав багато ідей, вклав не менше зусиль, щоб знайти шлях для співжиття і співпраці двох народів-сусідів.

“Твір “Ноце українске” — це вислід багаторічних студій над історією України, спроба нового погляду на життя і творчість одного з найвизначніших поетів і революціонерів XIX віку, спроба уведення Шевченка в течію культури і політичного життя епохи” — такі інформації про автора читаємо на обкладинці книжки. Твір цей відкриває не тільки велич Шевченка, але й глибину та своєрідність авторової любові до нашого поета. Кожному в Пласті треба прочитати цей твір. це буде виявом хоч каплі вдячності Покійному.

НАШІ ВТРАТИ

Зі смутком і глибоким жалем нотуємо відхід у вічність з пластових рядів близьких Пластові членів УПС та Пласт-приятелів:

● *Василя Софрона-Левицького, почесного члена Пласту в Канаді, великого приятеля молоді, письменника і журналіста, автора творів на пластові теми, слів до пластових пісень, організатора багатьох культурних акцій для молоді та ініціатора багатьох акцій для добра Пласту (йому завдячує Пласт придбання першого пластового дому в Торонті). Помер 1 листопада 1975 р. на 75-му році життя.*

● *пл. сен. кер. Богдан Кравців визначний поет і літературознавець, редактор, журналіст, публіцист-науковець, співробітник Енциклопедії Українознавства, дійсний член НТШ і УВАН, автор перших есеїв і критичних оглядів про творчість шестидесятників в Україні, перекладач, дослідник української мови й фолкльору; в молодих роках був головою Студентської Громади, брав участь у першій конференції Українських Націоналістів і був співтворцем ОУН. У Пласті був членом найвищих проводів, редактором пластових видань “Молоде Життя”, “На Сліді” — журналів для юнацтва. Багата поетична спадщина — 12 збірок поезій, велика кількість критичних праць. Помер 21 листопада 1975 року на 71-му році життя.*

СПІВЧУТТЯ

Нашому співробітникові, пл. сен. Михайлові Добрянському, висловлюємо найщиріше співчуття з приводу смерті його Дружини, св. п. Агафії Добрянської, великої приятельки Пласту, з опіки якої користало багато пластунства, прибуваючи до Лондону у Великобританії.

Редакція “Пл. Шляху”

ПРОЩАННЯ НЕВІДЖАЛУВАНОГО ДРУГА, СЛ. П. БОГДАНА ЮРІЯ КРАВЦЕВА

...“Осіння прозолоть і смутку сутінь,
і відходу незгаданого біль...”

(Богдан Кравців, “Зимозелень”)

Ми клонимо голови перед маєстатом смерти, що виповнила призначення, забираючи з-поміж нас дорогого Друга Богдана... Прощаємо Його як визначного сина України, ідейного Пластуна, як колишнього члена Української Військової Організації і Організації Українських Націоналістів, бойовика-поета, критика і великої міри літературознавця. Прощаємо як вірного Подруга, любого Батька і незабутнього Дідуня...

Пересічна людина, що відходить у вічність, залишає біль і смутки у рідних і друзів, а поет ще й свої твори, що в них відкриває серце для нас і прийдешніх поколінь, твори, якими збагачує нас своєю духовістю, що дає силу, будує і унапрямує. Це робить поета безсмертним...

Покидаючи Рідні Землі, Ти, незабутній Друже Богдане, не вийшов упорожні в далекий світ.

*“З урочищ і гаїв, із рідного привілля
в чужину ідучи — узяв я жменю зілля
і горсточку пісень, і жмут цілющих слів...”*

Ти взяв зі собою найцінніший скарб, що багатьом із нас дає насагу до чину й віру... А тепер — у дні смутку і невіджалуваної трати — ми запитуємо Тебе Твоїми ж словами:

*“Чому спинився Ти, поник, примхливий майстре
сонетів міряних, розкотистих октав...?”*

Ти, що в тридцятих роках гартував нашого духа, учив бути сильним і незламним борцем у боротьбі за волю Батьківщини, відійшов до Пластового Пантеону Слави на Вічну Ватру, біля якої зібралося вже багато наших спільних друзів, що залишили нас передчасно в тюрмах, в концтаборах і жорстоких боях, а мали повне право жити тепер поміж нами...

Ти, Богдане, переживав їхню героїчну смерть глибоко, бож вона була пов'язана боляче з трагедією українського народу...

Вихід із рідних земель наповнив Тебе тремтливим неспокоєм, бо передчував, що гряде...

*“Як птахи в далечінь під бурю і під громи,
від рідних зір і гнізд одбилися давно ми.
Хоч промінь спогаду, хоч мрій одну жарину
хотіли зберегти, голубити в серцях
про край, про рідний наш. І завжди темний шлях
одводив далі нас, у далеч невідому...”*

Ти поринув у вир праці, немов хотів забути про жорстокі світання, про ту чорну габу лихоліття, що вкрила Україну... Ти тужив — Твоє серце щеміло від болю...

В одному із своїх сонетів просиш тих, що осталися на рідних землях:

*“Учуйте, Друзі. Принесіть, пришліте
з запаших піль, де рідні дні і хати,
пізноцвіту — чар зілля листопаду...
Подайте поміч тугу одоліти...”*

І вони приходили, як одчайдушні воїни Української Повстанчої Армії, зі зброєю і несли те чар-зілля в чужину...

І саме тепер, коли Ти переживав як завжди Роковини Листопадового Зриву, прийшлося Тобі від нас відійти... А Ти, Богдане, так хотів жити, бо ще не виповнив усіх своїх задумів передати багатюще знання про Україну, про її традиції та древні звичаї... Та не було такого чар-зілля, щоб Ти подолав неблаганну смерть.

Сказав Ісус Христос, що найбільшою любов'ю є віддати життя за друзі своя... А якою мірою любови ми визначимо часто непосильну працю людини, що протягом свого життя посвячувалася і увесь свій труд і знання віддавала для добра інших? Каплю за каплею крові зі свого серця, у завзятому змаганні за визволення Батьківщини, у боях за вирощування патріотичної духовости молоді, за вщеплювання сильної — незламної віри у свою правду.

Ми, колишні учні Української Академічної Гімназії, а пізніше студенти, що знали Тебе не тільки у Львові, але і по всій Україні, виростили і мужніли словами Твоїх поезій, завжди творчих — бойових, сильних і назавжди незабутніх...

Ти, Дорогий Друже, страждав більше, ніж інші, бо глибоко переживав усі ці “вовчі” роки нашої нескореної Батьківщини під ворожою займанщиною, також як політичний в'язень. Однаково ж тюрми Тебе не зламали, а додавали гарту... Коли в блимаючому сьйві світел із зовні заграбовані вікна кидали тіні чорних хрестів на стіни каземат, Ти творив, і ці бойові вірші доходили до нас і падали на родючу ниву. На них зростали духово тисячі таких одчайдухів, як Білас і той Данилишин, що по засуді на смерть заплакав, але зараз же сказав: “Я не тому плачу, що мушу вмерти — я плачу тому, що вдруге не можу вмерти за Україну...”.

“Хвилини розставань роз'ятрені, мов рани...”.

Це Твої слова, що так боляче і трагічно-сумно звучать по Твоїй смерті... За багатогранною працею, нераз коштом свого дозвілля чи вільного часу, що міг бути призначений родинному життю, Ти, Богдане, запалював світла, щоб сидіти далі до пізньої ночі над рукописами. Попри Тебе проходили ясні — соняшні дні, повні чару весни — квітистих дерев і співу пташок, що інколи відкривали Тебе тільки на мить від праці, бож Ти так любив природу... Часом Ти знаходив хвилини, коли з родинною радістю обнімалася журба про Ваших дітей. Ти пишеш — говориш своїй дружині:

“У слід їм дивимось, важкі від дум, мов віти.

*Тож завтра може так у світ відійдуть діти,
ми ж з поглядом тьмяним, повернутим назад,
залишимося самі, немов осінній сад...”*

І справді прийшов час, що діти відійшли, бо таке було призначення. Ви обоє у своїй “Золотій Осені” неоднократно почувалися самі, хоч жили серед друзів з думками про дітей, що часто бували біля Вас...

Вже пізня осінь... Червоно-золоте листя шелестить під ногами, а в осиротілому осінньому саду осталася одна деревина без пари... Деревина, що ще недавно, ще вчора дружньо і віддано стояла біля Тебе... Твоя люба Ніля.

Коли в Україні вмерла людина, то грали дзвони жалібної пісню. А в Карпатах голосили сумну вістку трембіти трагічним гомоном почерез плаї і полонини... Ми тут у чужині чуємо ті дзвони у наших серцях, чуємо боляче, втративши Тебе, Незабутній Друже...

Прощаю Тебе, Богдане, від тих усіх колишніх учнів і пластунів 7-го Куреня ім. Кн. Льва і І-го Полку ім. Петра Конашевича Сагайдачного, від тих усіх, що були в УВО і в ОУН, від тих друзів в Українській Повстанській Армії і І-й Дивізії УНА, що не мали змоги заспівати з усіма на Твоїм похороні “Ніч вже йде, тихо спи, з нами Бог”...

Прощаючи Тебе востаннє, Друже Богдане, складаю на Твою могилу символічну китицю черемхи, того евшан-зілля, що так часто кличе нас у снах про рідні землі...

Складаю Тобі ще другу китицю червоної калини, що її Ти так любив як символ боротьби за волю України і завжди високо піднімав її з вірою у краще завтра...

Прощаю Тебе від своєї родини. Прощаю від Курінної Старшини 10-го Куреня УПС “Чорноморці” і всіх тих, що зростали з Тобою в Україні, і тих, що займають наші місця в діаспорі... Складаю вислови дружнього співчуття “Фамілії” Куренів УПС і УСП “Лісові Чорти”, що втратили такого визначного друга.

І складаю глибоке співчуття, повне зворушливих тремтінь, Дорогий Подрузі Нілі, дітям пластунам Марії-Дзвениславі, Миколі-Гордієві та Юрієві і родині у їх важкому смутку.

*“Знайшли чужину ми, згубили путь додому
і нині молимося, щоб знявся буревій,
щоб хоч дітей привів до рідних зір і мрій...”*

Ти молився про це до Всевишнього за нас усіх, і ми віримо, що Твої молитви будуть вислухані...

Нехай буде ВІЧНА ПАМ'ЯТЬ по Тобі, Незабутній Друже, з роду в рід...

СКОБ!

пл. сен. Мирон Ганушевський, ЧМ.

Ми любимо працю, але не любимо труднощів праці, не усвідомлюючи, що праця без труднощів неможлива, бо трудність становить усю суть праці, незалежно від тих цілей, що їх досягають працею. Шукаючи працю і одвертаючись від трудности праці, людина шукає неможливого. К. Ушинський

ВЕЛИКОДНЄ

Сонце, сонце... Безмір сонця. Пролазить воно у всі заглиби, роздирає всі сутінки невисоких скель. Виганяє холод далекого ранку, роздзвонюється радістю розтопів... Повно сонця в душі. Воно співає на високих шпильях шляхетними дзвіночками радісні веснянки. Наскакує нагальними наскоками на тіні глибоких долин, розцілює радісну зелень трав, прилипає ніжними цілунками до волохатих бруньок, до базів, в унісон співає воскресні октави з розмоленими дзвонами Великодня.

Сонце, сонце... Хочеться разом з ним наскакувати на далекий обрій, розколихувати радісні дзвони Великоднів Днів, слати ними привіти в далекий Край.

Як це добре, що ніхто не приглушує радісних дзвонів мого серця. Чи не варто було мені самому зайти в те заворожене царство краси і тиші, щоб вичути радісну пісню великоднього сонця? Це Добрий Бог так винагороджує мій труд минулих днів, дає мені міраж Завтрішнього.

Осанна Твоїй Доброті! Осанна Твоїй Величі!

Дивлюся з високого шпиля, обершись об холод залізного хреста, далеко, далеко... Бачу над собою білі баранчики хмаринок і сонце. Хмаринки і сонце. Сонце радісне, розмолене прозорістю висот. Напевно вже тепер із таборової капли лунає радісне "Христос Воскрес!"; дзвонить радісно до людських сердець і виливається з них, переповнених щастям, на камінь холодної долівки, злітає молитвами подяки вгору і розсипається каскадами на ніжні бруньки провесни.

Стаю навколішки і молюся за вас усіх, що вам серце радістю повне. Посилаю вас усім мій радісний великодній привіт, вам, що нині може не всіли вже молитися, тим вітерцем літеплим, що з далеких полонин прилинув до мене:

Христос Воскрес! Христос Воскрес!

Юрій Федорович, "На високих шпильях".

ПЛ. СЕН ЮРІЙ ФЕДОРОВИЧ (Чорний Джен)

Народився 8 листопада 1913 р. на Дрогобищині в селі Губичі в домі о. крилош. Карла Федоровича і Володимири з дому Саїв. Помер ненадійно 21 лютого 1956 р. у США. Середню освіту здобув у Дрогобицькій гімназії, іспит зрілості склав у Малій Духовній Семінарії у Львові.

Письменник, співробітник і технічний редактор "Неділі", співробітник "Нового Часу", дебютував у "Дажбог" і "Фантас" у 1936 році, а на еміграції дописував до "Свободи".

Був членом Пласту ще з юнацтва, належав до Бориславського коша, згодом став членом "Червоної Калини". У Берхтесгадені за часів Ді-пі займався альпіністикою і належав до Німецького Альпіністичного Товариства. Був членом "Бурлаків". Провадив хроніку куреня "Бурлаки", був співвидавцем їхнього журналу "Комета" (хроніка "Бурлак"). Був членом Інтернаціонального Снавтського Клубу у Швейцарії. Близько співпрацював із Сірим Левом — Начальним Пластуном.

З юнацьких років належав до ОУН, за підпільну роботу був покараний, не допущений до іспиту зрілості.

Приятелював із поетом Андрієм Гарасевичем, з ним, а по трагічній смерті поета осамітнено, промандрував роки 1946-1949, здобуваючи верхи Альп. У тому часі постають етюди Юрія Федоровича "На високих шпильях", що їх по смерті видала родина 1958 р. у Німеччині.

У Пласті на Вовчій Тропі був комендантом юнацького табору й обраний був у 1955 р. кр. комендантом пластунів у США.

Залюблений у природу, шунав краси й глибоко її переживав. Мабуть тяжко було йому поєднувати таку настанову в житті з буднями еміграційного життя.

Я не знаю, що таке талант, як не можу сказати, що таке поезія. Але іноді — то на шляху додому, то в чужому краю, то під час сну (мов би відгорнувши полу моєї бурки), то коли я ступаю по зеленій траві (мов би переливаючись у мене з живої зелені й розливаючись у крові), то коли я їм, то коли слухаю музику, то в колі сім'ї, то в гомінкому колі друзів, то коли я беру на руки дитину, мов би благословляючи її на довгу путь, то коли я підтримую плечем, допомагаючи нести, труну з останками друга, проводжаючи його в останню путь, то коли я дивлюсь в обличчя своєї коханої, — раптом до мене навідується щось рідкісне, дивовижне, загадкове й могутнє. Воно буває або веселе, або сумне, завжди спонукує до дії, завжди змушує мене говорити. Воно приходить без запрошення й не питаючи дозволу.

... Іноді мені здається, що крізь пронизаний світлим променем туман вимальовується образ самого Бога.

Расул Гамзатов (переклад з аварської)

Огляди і погляди

Антін В. Івахнюк

ЗАНЕПАД УКРАЇНСЬКОЇ ПОЛІТИЧНОЇ ДУМКИ

Проф. Іван Лисяк-Рудницький пише, що до наших політиків-попередників, "які були більші за нас і до них сучасне покоління, — принаймні коли говорити про еміграцію — напевно не доростає".¹ З тією думкою, на жаль, не тільки треба погодитися, але ще виразніше підкреслити: сучасне покоління, тобто т. зв. політичний сектор, взагалі не доросло, бо нічого не навчилось з історії наших визвольних змагань-навадч, як теж нічого не засвоїло собі зі способу політичного мислення в західному світі.

Коли в минулому на перешкоді будування власної держави стояла передусім національна несвідомість загалу, а з нею отаманщина (скільки тієї сили змарнувалось на чужу справу чи пашківські республіки!), то нині стоять на заваді політичній зрілості аматорство та ідеології, а з тим у парі амбіціонерство, ліцитація "зв'язків з Україною" та всі інші гріхи проти здорового розуму. Де треба стати одностайно, знову завелась отаманщина, як і 1918-1920 рр.

1945-ого року появилась на заході політична еміграція, амбасадори української справи. Та політична еміграція тоді створила сяку-таку єдність, яка мала всі можливості стати осередком нашої політичної праці в користь України в західному світі. На сором нам, з тієї політичної еміграції залишилась порожня фраза — "політична еміграція", яка розбазарила цю політичну єдність майже безвиглядно. Де ж причина такого дошкільного занепаду політичної думки?

Звичайно, вона, оця політична думка, може існувати та розвиватися, коли має пригожий ґрунт. Цей ґрунт — це по-

літичний глузд і політичний вишкіл, наука. На жаль, ми народ — знавець на всі руки в кожній ділянці, а в політиці вчимо всіх і вся, американців і поготів, але в себе завести політичний порядок — зжалься Боже!

Така, здавалось би, проста справа — швець мусить знати своє ремесло, щоб пошити черевики за нашим бажанням. Але, щоб вести політику, нам не треба науки! Дуже слушно до цієї теми пише Микола Бараболяк у статті "Більше уваги політичним наукам"²:

Для нас це питання важливе і тому, що настав час, щоб нашу політичну думку і її напрямні для нас самих стали формувати не аматори, які, прочитавши децю тут і там із вчення про політику (якщо взагалі вони щось читали — аї), робляться по волі чи неволі спецами. В результаті такого стану (вони), що мали б практично здійснювати політичні завдання, не мають належних обґрунтованих підстав і 'роблять політику' от так навромацки".

Так то ми й стоїмо — без компетентного політичного проводу. Та зате ідеологія править нам за політику, хоч на кожному кроці намацально бачимо в усьому світі, що не ідеологія важить у політиці, але тільки інтереси даного народу, його держави. Всі видозміни наших ідеологій порозставляли нас по різних ніби політичних закапелках, викликали повне недовір'я одні до одних, хоч щодня зідаємо до тієї єдності, але дедалі — менше надії на неї.

Проте, на ідеологічному ґрунті знаходимо споріднення з елементами з чужонаціональними, які б, дехто з них, нас з'їли, але з рідним братом знайти спільної мови, як би спільними силами виконати своє зобов'язання супроти батьківщини, — ми не здібні.

Проте тема нашого політичного об'єднання товчється на шпальтах газет як проклятий Марко по пеклі. Звичайно, цього об'єднання не досягнемо, поки вестимуть "політику" аматори-амбіціонери, аж поки *Україна* та її доля не стане тим політичним чинником нашого об'єднання. Нині кожна твереза людина бачить, ота т. зв. визвольна політика — пуста фраза, якою прихований особистий бізнес. Що воно так, ілюструють це щоденні голі факти.

¹ Іван Лисяк-Рудницький, *Між історією й політикою*, в-во "Сучасність", 1973, сторін 443, стор. 198. Книжка дуже вартісна й кожний, кого цікавить політична думка, повинен її прочитати.

² *Свобода*, 20. 2. 1975.

Либонь ще не всі забули звернення ген. Чупринки до еміграції, щоб об'єдналась і не прикладала уваги до формальності. А от спробі голови СКВУ о. д-ра Кушніра звести докупи наших політиків і домовитись до спільної дії, сказано, що СКВУ — громадська установа, хай до політики не мішається, а залишить її “політичному секторові”! Здавалось би, що кожную таку ініціативу треба тільки привітати та всіма силами сприяти. Що ж тут стоїть на перешкоді? Те саме, що й боротьба за визнання прем'єрських титулів, вождівство, єдиноправильність і т. д. Все це — “визвольна політика”!

Найбільшу шкоду роблять своєю ідеологією шукачі “зв'язків з Україною”, бо там вони шукають ідеологічних одностудців, хоч це повнотою річ неприродна. Адже нас ділять покоління, що зросли там і тут у цілком різних і суперечливих одні одним обставинах. Ідеологічні різниці мусять бути, але основи інтересів українського народу напевне ті ж самі. До чого можуть довести такі “ідеологічні зв'язки” ми бачили на Добошевій справі. І в цьому виявилась уся “ідеологічна політика”! Дивно, скільки записано паперу на те, щоб бойкотувати своїх мистців з України (але не російських, наприклад, Ростроповича), та навіть скільки безглуздої емоції про виступ Андреадіс, але ті ж самі люди не висловили будь-якого застереження до Добошевої постави в Києві, але ще й виправдували, викривляючи дійсність. Адже він перед цілим світом за вказівками КГБ свідчив на нашу творчу інтелігенцію, яку Москва намітила знову знищити, а разом з нею й українське культурне відродження. Де ж тут логіка політичного мислення? Тільки вузькогрупова “політика” і більш нічого. А відповідальність — яка ж? Про величезну шкоду — всі знаємо.

Тепер зарисовується проблема — Плюща. От цікаво, ще до його звільнення вже кинено на нього підозріння — “малорос, жонатий на московці”³, якого не слід ставити, мовляв, “в один ряд” з Морозом і Чорноволом. Виринає питання: на якій основі вже *заздалегідь* хтось його “презентує” нам поза ССРСР? Та, цей “малорос”, як і та “московка”, звільнені, в Парижі своєю заявою саме в українській справі виявились патріотами та самостійниками. Наші ідеологічно орієнтовані не можуть проковтнути Плющеву марксизму. Хотіли б “навер-

нути” його на “правовірну віру”. Не розуміють, чи таки не хочуть розуміти, що самим тим своїм марксизмом Плющ викликав здивування у світі “детанту” й досі найбільше зробив прислуги українській справі як усі ці наші “визвольні політики”. Світ не дивується, що тікають націоналісти, як Солженіцини, бо це зрозуміло, але марксисти з “комуністичного рою”? Тут і вся суть.

От і “ще один український журналіст”, річ ясна — без повного підпису, тільки “п. Б. М.”, пробує “оцінити” марксизм чи пак самого Плюща.⁴ Йому здаються Плющеві політичні переконання справою “менше ясною і логічною”. Уважає це впливом “середовища французької лівиці”. Просто аж дивно, як то так скоро Плющ під чужим впливом став марксистом! Б. М., щоб підтвердити правильність свого здивування на Плющів марксизм, чи навіть комунізм, приводить приклад російського дисидента В. Марамзіна. Мовляв, “тут серйозно говорять про комунізм. А в нас (СРСР) з нього сміються”. Хіба ж він сказав щось інше як Солженіцин і всі з ним? Ясно, росіяни вважають російський народ найбільш поневоленим у СРСР і то — просто сміх — від інтернаціонального комунізму! Річ ясна сміються, бо, а це виразно сказав Плющ, в СРСР комунізму немає — “Советський Союз продовжує царську політику”. І росіяни сміються з комунізму, бо тільки “нацмени” покликаються на нього, боронячи прав України, для прикладу — Дзюба. Тим то й різниця в політичній думанні між Плющем і Б. М., що перший уважав, що це російський імперіалізм поневолює Україну, а другий, що комунізм, зрештою, як і Солженіцин. Либонь, декому з ідеологічно-орієнтованих ближчий російський націоналіст Солженіцин, як марксист Плющ. Хто з цього радий, — легко взнати.

Б. М. бачить усюди, “де комунізм прийшов до влади, панує диктатура, тиранія, топтання прав людини...” Півправда, бо й усюди, де панує націоналізм, отой кастовий, панує те саме. Хіба ж інакше було хоч би на наших землях за німецько-гітлерівського нацизму, за італійського фашизму, коли то навіть на гробах змінювали словенські прізвища, а що скажуть баски і т. д.? Коли хочемо займатись українською політикою, треба докорінно мислити.

³ Нові дні, грудень 1975, стор. 30-40, “Читачі пишуть”.

⁴ Свобода, 10. 2. 1976.

Сьогодні Плющ — вже майже проблема для декого, а завтра інший. Якщо б появилася між нами Мороз чи Чорновіл, було б те саме. Час вилікуватися у підході до політичної праці тут від рівняння на ту чи ту ідеологію. Та цього можуть доклати тільки люди від політики зі знанням свого ремесла, а не аматори в президенти, прем'єри, міністри або що.

Тут до речі навести хорватський голос, як він розуміє свою батьківщину.

“Ми не можемо і не бажаємо безпосередньо впливати на події на батьківщині. І, коли б ми повернулись, ми б самі мусіли домагатись закону, яким би нам заборонено політичну діяльність 3 до 5 років, аж поки не будемо в спроможності зорієнтуватися в розвитку в народі, який збувся за нашої відсутності. Інакше б ми поробили фатальні помилки в політиці, тобто в умінні бачити можливе у конкретних умовах. Ми не можемо забути помилок тих, хто 1941-го року повернувся з Ліпарів на Маркову площу, щоб перебрати владу в невідомому середовищі”.⁵*

Коли в тебе питають, хто ти такий, можна пред'явити документи, паспорт, де зазначено всі основні дані. Коли ж у народу спитати, хто він такий, то народ, як документ, пред'являє свого вченого, письменника, мистця, композитора, політичного діяча, полководця.

Кожна людина з молодих літ повинна розуміти, що вона прийшла на землю, щоб стати представником свого народу, і повинна бути готова перебрати на себе цю роль.

Хоч би в які краї закинула мене доля, я всюди відчуваю себе представником тієї землі, тих гір, того аулу, де навчився сидлати коня. Я всюди вважаю себе спеціальним кореспондентом мого Дагестану.

Расул Гамзатов, “Мій Дагестан” —
переклад з аварської мови.

* Ліпарі — італійський острів, де перебували хорватські усташі, як теж і дехто з наших. Маркова площа в Загребі — найстарша частина, осідок влади.

⁵ Hrvatska revija, 2-3/1972, Franjo H. Eterović, “Zadnje desetljeće na straži”, с. оп. 285.

Українська молодь у діаспорі

ІЗ ЧОГО ПОВИННО Б СКЛАДАТИСЯ УКРАЇНСТВО МОЛОДІ В ДІАСПОРІ?

(У відповідь на статтю Марти Єнкала “Українці у Великобританії чи британці українського походження?”)

У “Пл. Шляху ч. 3/42, 1974” поміщені дві статті на тему молоді в діаспорі — Марти Єнкала і Теодора Данилова. Авторка, як представниця молоді, викликала старших на дискусію, поставила їм багато запитань. Представник старшого покоління Т. Данилів слухно каже, що на поставлені запитання відповісти не легко. Проте, пробуємо висловити свої погляди на порушену тему.

Чи можна вимагати від молодих, що народилися в діаспорі, щоб вони почувалися повноцінними українцями? Питання це старе, як і саме людство. Нас старших почало воно турбувати особливо ще в 1945-6 рр. На сторінках “Української трибуни” в Мюнхені д-р Лев Ребет ставив перед нами, батьками, ці питання. Існувало воно в Україні ще перед 1939, коли наше місто польщилося. На повищу тему часті голоси в нашій пресі. Ось Р. Завадович у церковному Віснику ч. 5/110, 1973, Чікаго, пишучи на тему “Мішані подружжя”, обвинувачує чужинку за наше винародовлення. Питаю, як можна обвинувачувати невістку за перекинутий глечик молока тоді, коли її дома не було? Ми відповідали на цей закид так:

Вибираючи подругу життя, треба думати наперед, треба знати хто вона, що вона, яка вона, яке буде з нею життя за 10-20 і 30 років віднині (бо нарікати на долю тут зайве). Маємо прекрасний приклад із сміховинки Руданського:

*“Плачте, плачте, дурні очі, щоб повилізали,
Бачили ви, препогані, що ви купували.*

Одружуючись із чужими, мало хто думає про майбутнє. Найголовніше, тоді у них це “пристосуватися” до нових обставин. Привести на світ немовля потрапить хтобудь, а виховати — це вже іншого роду питання, інше “кап оф ті”.

Окрім рідної хати, є ще й вулиця, яка має немалий вплив на дитину. А що робить з нею чужа школа, якщо в ній вона перебуває вісім і більше годин щоденно?

Ми батьки мало що, або й нічого у справі виховання молоді не зробили. Ми думали про справи маловажні. Соромно тут їх ставити на папір. Чи там в Україні, чи тут на еміграції ми поставили собі мету “пристосуватися до обставин”. Погляньмо на нашу еміграційну пресу. Пишемо, що наших братів “русифікують” під тиском, а самі з власної волі “пристосовуємося”, утрачаючи національне обличчя.

І в минулому наша еміграція не складала іспиту. Де велика еміграція козацтва за Орлика? Та й на своїх землях живучи ми безкритично сприймали негативні впливи побуту й ментальности окупанта.

На питання — чи можна вимагати, щоб молоде і старше покоління мали ту саму мету і прагнення, не зважаючи на всі різниці поміж ними, упевнено відповідаємо “так”, бож духових різниць не повинно бути, різниця лише віку. Мета і прагнення добра Батьківщині у всіх одна, незалежно від того, де хто родився, чи в Україні, чи на чужині. У матері всі діти однакові.

Чи старші можуть вимагати від молодих погодження їх із своїм світоглядом? Здоровий глузд каже, що так. Пластове гасло заохочує прямувати “До висот”. Метода, тобто, як прямувати і яким шляхом, може бути різна. Але, якщо мета та сама, то досягнення вершини, чи хоч би ступенів до неї, це поступ наближення до мети. Велику роль відіграють на цьому шляху здібні люди — провідники, які імпонують своїми вміннями, витривалістю, передбачливістю і спроможностями оцінки ситуації.

На інше суттєве і дуже важливе питання М. Єнкала — “Чи можна погодити українство з англійством, зберігаючи повністю свою повноцінність?” відповідаємо словами Василя Симоненка:

*Все на світі можеш вибирати, сину,
Вибирати не можна тільки Батьківщину.*

Двох Україн ні для старших, що народилися в ній, ні для молодих, що побачили світ на чужині, не було, нема і не буде. Є одна Україна — і тим за заслоною і тут за Ля-Маншем. Можна на чужині збудувати середовища (колонії), але в ніякому разі України. Англійці навчили нашу молодь шанувати ту

руку, яка дає хліб, але не навчили патріотизму ні до України, ні до своєї країни. Національна свідомість — це хребет людини, який уможливує хід “До висот”. Щождо видозмінювання оригіналу твору, про який говорить німецький філософ Вальтер Бенямін, ми вповні погоджуємося з його інтерпретацією, поданою М. Єнкала. Українство стає проблемою для молодих тоді, коли вони його або вирікаються, чи з ним їм не вигідно, коли замість жити його суттю, засвоюють тільки якусь частину (шаравари, гопака, вареники тощо). Очевидно, що такий несущільний українець стає далекою відбиткою оригіналу. Оригінал можна доповнити, змінити якусь його деталь, але не саму суть. А суть — це зв'язок з народом своїм, тривога за його долю, переживання його радостей, болю і мук.

Гуцул з Косова, що два рази “пас білі ведмеді” на каторзі, повернувся старим і знищеним до свого містечка Косова, але він не привіз ніяких “ескімо” світоглядів, ніякі обставини не змусили його перестати бути гуцулом. Ці приклади подає нам сучасний Мороз, готовий заплатити за опір русифікації в Україні своїх життям. Шевченко вчить нас любити Україну “во врем'я люте”, а воно ж тепер зокрема люте. Щоб його перетривати, Україні треба якнайсильнішої любови саме збоку молодих. Потребує їх активності, творчості, їх думок і почувань. Старше покоління не може створити повноцінної еміграційної нової культури, якої потребують молоді покоління, про яку мова у статті М. Єнкала. Старші надто глибоко пов'язані з ґрунтом материка, щоб органічно і щиро відтворити в еміграційній культурі всі складності життя молодого покоління, яке живе у двох культурах. Повноцінне еміграційне українство можуть створити молоді.

Поглибленню чуттєвого зв'язку з Україною сприяють відвідини її, зближення з родиною, яка там живе, познайомлення із історичними пам'ятками, з виявами культури, дотик до її живих джерел у народі

Роздуми над порушеними питаннями старшою пластуною спонукують застановлятися над своїм ставленням до цієї проблеми. Треба признатися до вини, що я не зумів зацепити своїм дітям патріотизму до України, і мабуть за це мене Бог покарає, бо я закопав свій талант у землю.

Проте, читаючи рядки із статті М. Єнкала:

“Українцям непотрібно ні циніків, ні фанатиків, ні таких, що кепкують з українства, але потрібно та-

ких людей, що знають, хто вони і яке їх завдання в українському й англійському суспільстві."

то стає легше на душі. Якщо є в нас молоді, що так думають, наша справа не пропала. Мимоволі усміхаюся, бо сини й доні доростають до зрілого віку. Щастя їм Боже!

Думки Ю. Марчака-Галицького з його листа до Редакції у зв'язку із статтею М. Єнкала (дивись ПШ ч. 3 (42) 1974)

Олексій Сагайдаківський

СТАРШОПЛАСТУНСЬКА ПРОБЛЕМА І ЇЇ РОЗВ'ЯЗКА

(Проблема старшопластунської особовості і її дальшого розвитку в рамках пластової виховної системи)

"Саме формування проблеми часто буває більш суттєвою справою, ніж розв'язка тієї проблеми".

Айнштайн

*"Наші сумніви зраджують нас,
Боячись спроби, ми втрачаємо добро,
Яке ми часто могли б здобути" — Шекспір*

*"Адже світ постав, як учить космогонія, із хаосу.
Відважно пускайтесь другого і третього дня у
мандрівку і тоді побачите: в ваших мислях на-
роджуватись буде якийсь порядок".*

М. Шлемкевич

ВСТУПНІ ЗАВВАГИ:

Старшопластунська проблема, якої б природи вона не була, досі не була охоплена якоюсь теорією. Уважаємо, що такий брак — це одна з причин, чому досюгочасні спроби окреслити і вияснити цю проблему не були дуже ефективними. В наміренні запропонувати практичну розв'язку старшопластунської проблеми, ми в першу ставимо собі за завдання з'ясувати її теоретично.

Ми виходимо з заложення, що коли хтось бажає вияснити якусь річ, проблему чи явище, які складаються з декількох виразних аспектів, його вияснення повинно бути зведене до ВСІХ складових частин тієї речі, проблеми чи явища, а не тільки до якоїсь частини чи аспекту, які з певних причин цікавлять, інтригують чи непокоять його. Насправді, якщо ми не зуміємо спрямувати наш розум на ЦІЛІСТЬ проблеми, ми не знай-

демо задовільної відповіді на складові частини чи аспекти тієї проблеми. Так воно є, бо всякий деталь, обміркований окремо, дає нам декілька однаково вартісних відповідей. Вибираючи одну з тих альтернативних відповідей, ми мусимо визначити, котра з них має найбільше відношення до інших аспектів проблеми, аспектів, які творять певну конкретну тотальність (старшопластунську проблему в цьому випадку).

Не треба бути великим науковцем, щоб ствердити, що сучасний стан старшого пластуства не є здоровий. Причини такого стану численні. Не раз ми задумуємося, чи це тимчасовий стан, а коли так, то як його позбутися?

Дехто з нас намагається формулювати діагнозу. Більшість з нас приступає до цього завдання обережно, не скриваючи труднощів, які конфронтують нас при таких намаганнях. Досі запропоновані концепції виглядають нам радше заперечуючими, а це тільки ускладнює речі. Все ж таки такі зусилля не даремні. Вони шукають, а як це добре відомо — хто не шукає, той не знаходить. Щодо нас самих, то ми визначаємо себе разом з ними, без претенсії на таке, щоб сказати: ми знайшли ОСТАТОЧНУ відповідь.

Коли ми маємо до діла з трудним медичним випадком, ми радимося декількох лікарів. Тим часом кожний з нас формує таку гіпотезу, яка приходить йому на гадку. Опісля ми повторно робимо лікарський перегляд, продискутуємо його висліди, щоб переконатися, чи наша гіпотеза відповідає заобсервованим симптомам.

В такому дусі ми приступаємо до цієї праці. Ми постараємося представити гіпотезу (властиво декілька гіпотез), які насуваються нам на гадку в процесі наших намагань збагнути природу наведеної проблеми.

ОСНОВНА КОНЦЕПЦІЯ І ТВЕРДЖЕННЯ

У відмінну до деяких теоретиків старшопластунської проблеми, ми трактуємо її як явище СКЛАДНЕ. Графічно воно нагадує нам дерево, яке має свій корінь, стовбур і галуззя. Корінь — це первісні причини старшопластунської проблеми, причини, яких слід дошукуватися у розвитковій історії особовостей, які творять старше пластуство. Стовбур — це прогресивно ускладнені проблеми, спричинені первісними і ускладнені вимогами, які викликає чи створює наше пластово-організаційне життя, а також наше позапластове довкілля. І, на кінець, галуззя — це симптоми одних і других проблем, які об'єктивний обсерватор зазримчує у формах старшопластунської поведінки, індивідуальної і збірної. Іншими словами кажучи, **СТАРШОПЛАСТУНСЬКА ПРОБЛЕМА — ЦЕ ПРОБЛЕМА СТАРШОПЛАСТУНСЬКОЇ ОСОБОВОСТІ І ЇЇ ДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ В РАМКАХ ПЛАСТОВОЇ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ.**

ПОЯСНЕННЯ ОСНОВНОЇ КОНЦЕПЦІЇ І ТВЕРДЖЕННЯ

З метою вияснити те, на чому нам залежить, дозволимо собі вжити двох посібників. Перший — це алегоричний приклад старшопластунської особовості. Другий — це звичайний модель пластової виховної системи. Ось алегорія:

В часі своїх вакацій працюють собі три старші пластуни-студенти. Всі вони мурують... кладуть цеглу... будують собор! Перший — це той студент, який тільки "ходить собі на лекції", або той пластун, що тільки "ходить до Пласту"; він просто собі "кладе цеглу без найменшого усвідомлення того, що він робить і для чого він це робить. Другий також кладе цеглу. Він нагадує нам того студента, який змагає до того, щоб осягнути певне звання. Однак, хоча він знає, що такою працею заробляє собі на життя, його думки не сягають поза його власні заробітки і поза його особисте Я. Тільки третій нагадує нам пластуна-студента, свідомого того, що він стане частиною і співбудівничим спільноти; він не тільки знає, але й вірить, що він своєю працею допомагає здвигнути храм на славу Божу. Про нього можна б сказати те, що сказав був Гете про архітекта: "З усіх, призначення архітекта найбільш дивне: як часто він вкладає всю свою душу, усе серце своє і запал, щоб здвигнути будівлю, в якій він сам ніколи жити не буде!" Пластовою мовою це ІДЕАЛІЗМ! "Плоть ніщо же — дух животворить"... (Г. Сковорода).

Таким поверховим і загальним способом ми подали свою дуже загальну характеристику старшого пластуна з погляду ОСОБОВОСТІ, щоб пояснити, що ми маємо на увазі, коли твердимо: ІСНУЄ ПРОБЛЕМА СТАРШОПЛАСТУНСЬКОЇ ОСОБОВОСТІ. Оскільки наша характеристика правильна, старшопластунську особовість треба трактувати як проблематичну. Можливо, що проблеми не було б, якби 1-ий і 2-ий пластуни відповідали тому самому психологічному, суспільному й духовому рівневі зрілості, який ціхує пластуна 3-го. Та й цей не має іншого виходу, як тільки змагати до ще більшого удосконалення своєї особовості, бо таку прогресивну тенденцію зумовлюють: а) його природний гін, б) вартості й норми Пласту і в) вартості й норми культури і цивілізації.

Внутрі пластової виховної системи оперують різного роду взаємозалежні підсистеми, які або пособляють самовиховному процесові, або утруднюють його (наприклад: кадри ви-

ховників, матірні курені, Пластприят, табори, пластові проби, правильники, булави кошових, улад пластунів-сеньйорів, пластові зустрічі, Пластове Видавництво, пластовий провід, горизонтальна і вертикальна структури і т. п.). Ідеально кажучи, ціла виховна система мала б бути побудована на раціональних основах. Так воно й було первісно, і так воно й збереглося у "Житті в Пласті". Однак аналіз пластової організації виявляє, що в практиці тут маємо до діла з різного роду іраціональними тенденціями, впливами і "силами". Останні постають в наслідок людських, суб'єктивних потреб членів організації і їх інтересів, які не мають нічого спільного з формальними й основними завданнями Пласту. Тому й не дивно, що те, що діється з членами, які проходять через нашу виховну систему, часто діється як щось неочікуване, і що висліди нашої роботи не завжди можна віднести до первісних цілей і завдань Пласту.

Окрім цього, як це знаємо з нашого досвіду, Пласт як організація не оперує у порожнечі, але у певному фізичному, технологічному, психологічному, культурному й суспільному доквіллі. Це доквілля, як і кожне доквілля, має як додатний, так і від'ємний вплив на раціональні та й іраціональні організаційні процеси. Супроти цього члени організації мають тільки дві альтернативи: піддаватися тим впливам або ставити їм опір. Невтральним, мабуть, ніхто не може бути.

З практичного погляду імперативним виглядає, щоб Пласт як виховна система (спростовання: як САМОВИХОВНА СИСТЕМА), а старше пластунство як улад — заманіфестували, що ми потрапимо не тільки ефективно протиставитися проблемам доквілля, але й що ми зможемо протидіяти тим проблемам БІЛЬШ ефективно, ніж інші молодечі організації. В противному випадку Пласт (зокрема старше пластунство) загубили б свою ідентичність, а відповідальне українське організоване суспільство не дало б Пластові належної оцінки й мандату. Тому, щоб забезпечити дальше існування й розвиток Пласту, він мусить, з одного боку, респонзивно ставитися супроти публічної opinio і тиску, а з другого — реакція членів Пласту в обличчі цієї opinio і тиску мусить бути в контексті добре здефініюваних цілей, а це в першу чергу належить до завдань пластового проводу (в найширшому розумінні того поняття).

Ефект пластової виховної системи на даного старшого пластуна залежатиме від взаємодії наступних факторів: а) пси-

хологічні чи внутрішні фактори, б) життєві пережиття чи все те, що сталося до того часу, коли він вступив до Пласту (особливо його ранні пережиття в родинному колі і вплив тих переживань на його особовість), в) пройдений пластовий шлях ДО старшого пластунства і вплив цього на його особовість, г) відносно стабільні і нестабільні прикмети пластової організації (зокрема уладу старшого пластунства, зокрема старшопластунської клітини, якої він є чи був членом, г) позитивні й негативні впливи довкілля. З цього виходить, що на даний ефект складається не одна і не декілька, але БЕЗЛІЧ причин.

Первісно ми поставили собі за завдання збагнути старшопластунську проблему і сформулювати свою основну концепцію і твердження під знаком **“ПРОБЛЕМА СТАРШОПЛАСТУНСЬКОЇ ОСОБОВОСТІ І ЇЇ ДАЛЬШОГО РОЗВИТКУ В РАМКАХ ПЛАСТОВОЇ ВИХОВНОЇ СИСТЕМИ”**. На цьому місці ми висловлюємо надію, що наші “алегорія” і “вияснення” переконали читача, чому саме так, а не інакше підходимо до справи. Однак на цьому наші вступні завваги ще не кінчаються.

РОЗРІЗНЕННЯ НОРМАЛЬНОГО СТАНУ РЕЧЕЙ ВІД НЕНОРМАЛЬНОГО

Немає сумніву, що старшопластунська проблема існує на тлі певного стану речей в Пласті, зокрема в УСП. Різні люди по-різному намагаються представити цей стан. “Незадовільний стан” — це доволі поміркований погляд на речі. “Ситуація критична”, “потопаючий корабель”, “хворий УСП” і “старше пластунство існує тільки на папері” — це відносно скрайні погляди. Ми також знаходимо неминучим висловити свій погляд, хоч робимо це з інших мотивів, ніж наші попередники. Нам виглядає основним і доцільним відрізнити поняття **НОРМАЛЬНОГО** стану від **НЕНОРМАЛЬНОГО**. Для цього ми покористуємось ще одною алегорією.

Канойкою, вздовж рвучкої ріки, пливе собі бадьоро старший пластун. Погляньмо на нього! Вмілим баянсуванням, придержуючи канойку у слухний час, вибираючи найбільш догідну течію, він кінець-кінцем досягає свою мету. В час мандрівки він натрапляє на небезпечні закрути, вистаюче каміння, небезпечні водоспади, але вмілим стернуванням він омине їх безпечно.

Однак буває й так, що **ЗВИЧАЙНЕ** маневрування не вистачає. Ось напівзанурена колода... раптом виринає на поверхню! Наплечник випадає з човна, і його треба вхопити! Весло вдарило об камінь і переломилося надвое! До того всього ще тобі й діра в канойці, крізь яку вливається вода! Що робити!?

При такому **НЕЗВИЧАЙНОМУ** стані речей треба застосувати **СПЕЦІЯЛЬНІ** ад гок засоби. Насправді може статися й таке, що наш старший пластун потребуватиме допомоги. Потребу допомоги може збагнути хтось із берега. Або наш пластун буде приневолений витратити певну кількість енергії, подаючи тривожні сигнали.

Вистачить сказати, що сама непередбаченість неочікуваного або сама природа зовнішньої події може порушити первісну рівновагу нашого старшого пластуна. Часом так воно й трапляється в наслідок певних браків чи недомагань: тоненьке дно в канойці, надломане весло — залишок з попередніх мандрівок по воді і т. п. Такі хиби заставляють нашого пластуна витрачати **НАДВИШКУ** енергії, в наслідок чого він стає менш ефективним. Вичерпаний з рештки своїх сил, він може бути приневолений причалити до берега і таким чином припинити свою мандрівку по воді.

Але, з другого боку, оскільки наш пластун зумів би застосувати **НЕЗВИЧАЙНІ** зусилля, щоб таким способом оминати труднощі, коли б він швидко відзискав свою первісну ефективність, швидкість, самодовір'я і рівновагу, ми ніколи не назвали б його стан **НЕНОРМАЛЬНИМ**. В такому випадку ми радше сказали б: Це була собі **КРИТИЧНА** ситуація, яку зліквідовано швидко при допомозі **СПЕЦІЯЛЬНОГО** маневру.

Пластове організаційне життя складається якраз із таких відхилень від нормального стану речей, з таким чи іншим поборюванням труднощів плюс менші чи більші зупинки на шляху до Великої Мети. Менші невдачі постають постійно і всюди. В обличчі таких невдач ми вчимося, пізнаємо нашу дійсність і маємо нагоду збагнути свою потенціальність; ми удосконалюємо свою техніку, яку зможемо пристосувати в майбутньому, в боротьбі із внутрішніми і зовнішніми труднощами. Останні можуть спричинити нам певну невигоду і неприємність. Але оскільки наше “Я” здолає опанувати певну **МЕТОДУ**, тільки незначну напругу ми відчуємо. Значно біль-

ше потрясення може спричинити нам навіть біль, але й він, як звичайно, буде заабсорбований, і відносна рівновага буде встановлена.

Однаке, як знаємо з особистого досвіду, така спроможність АДАПТАЦІЇ вимагає постійної чуйності і настороженості. Цього роду “напруженість” повинна бути ОПТИМАЛЬНА; коли вона буде засильна, вона справлятиме нам біль; коли вона буде заслаба, наше функціонування буде погане. Для прикладу повернемося до нашого пластуна з канойкою: коли він буде надто напруженим, він стане неефективним і неспроможним диспонувати своїми вміlostями. Якщо ж його напруженість буде слабенька, він не зможе вчасно передбачити небезпеку і може перевернутися.

Наше оповідання про “старшого пластуна з канойкою” по суті становить тематику для решти нашої праці “Велика гра старшого пластунства”. На шляху до мети старше пластунство мусить побороти ряд труднощів, розв’язати ряд проблем і вжити деяких “маневрів”, звичайних і надзвичайних. Ці труднощі й проблеми є різного роду: інтелектуальні, ідеологічно-філософські, психологічні, організаційні, суспільні, етичні, методичні, програмові і т. п. В певних площинах старше пластунство буде мусити полягати виключно на власні сили. В інших — воно потребуватиме “спеціальної” допомоги з боку тих, які матимуть до нього відношення, особливо тих, які своїм пластовим характером спричинилися до тягlosti Пласту.

Щоб виробилася воля, треба дати їй вправи і керувати цими вправами так, щоб почуття подолання перешкод не було заглушене почуттям невдач. У самому прагненні людини до довершеності лежить уже запорука того, що успіх підбадьорює її навіть незалежно від свого змісту: “Я це зробив”, “Я цього досяг”... в цьому є насолода незалежно від змісту того, що зроблено і досягнуто.

Ось чому воля міцніє від діяльності.

“Ламати волю” тому тільки, що вона — воля дитини, а не наставника, є величезне безумство... К. Ушинський

ЗВЕРНЕННЯ

СЕКРЕТАРІАТУ СВІТОВОГО КОНГРЕСУ ВІЛЬНИХ УКРАЇНЦІВ ДО УКРАЇНСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ ВІЛЬНОГО СВІТУ

Українці і Українки!

У місяці травні ц. р. промине 50 років від дня трагічної смерті Голови Української Держави і Головного Отамана Війська Української Народної Республіки Симона Петлюри.

Підступне вбивство Симона Петлюри мало на меті знищити дійсного провідника української національної революції, мало на меті припинити боротьбу за повну суверенність і державність українського народу на його власній землі.

Ворог знищив Людину-Героя, але не зумів знищити ідеалів, для яких Він працював. Постать Симона Петлюри стала синонімом боротьби за свободу української нації, стала символом боротьби за відновлення Української Народної Республіки.

На його прикладі вже півстоліття виховувались покоління українських самостійників, які ніколи не погодились на поневолення українського народу.

Постать Симона Петлюри стала дороговказом для всіх тих, які готові віддати найвищу жертву в боротьбі за визволення української нації. І хоч на тому шляху наш нарід зазнав важких ударів — він ніколи не скапітулював перед окупантом, він і надалі змагається доступними йому засобами за остаточну перемогу — відновлення Української Самостійності і Соборної Держави!

Тому нашим святим обов’язком є зберігати з покоління в покоління світлу пам’ять Симона Петлюри, з ім’ям якого пов’язана ціла доба історії українського народу.

Для гідного відзначення 50-их роковин його трагічної смерті Секретаріат Світового Конгресу Вільних Українців призначає день 30-го травня 1976 року для всеукраїнського відзначення сл. п. Симона Петлюри у вільному світі.

Прохаємо Проводи Українських Церков, Центральні Репрезентації, Крайові Організації і українські Громади докласти всіх старань, щоб усі святкування та імпрези протягом 1976 року пройшли як вияв нашої організованості і солідарності, а своїм змістом скріпили нашу тверду постанову продовжувати чин Симона Петлюри.

Закликаємо українську спільноту, українські крайові та міжкrajові організації, а зокрема молодь докласти старань, щоб узяти масову участь у святкуванні чи організуванні літніх поїздок-прощ до Парижа, де спочивають тілні останки Великого Сина України.

Всі прибутки з влаштованих імпрез пропонуємо передати на Дослідний Фонд ім. Симона Петлюри.

Президія Секретаріату СНВУ

Торонто, 17-го лютого 1976 р.

Проблеми У.П.Сеньйорату

ГОЛОВНІ ДУМКИ З ДОПОВІДЕЙ І ДИСКУСІЙ II. МІЖКРАЙОВОГО ТАБОРУ СЕНЬЙОРСЬКОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ, ЩО ВІДБУВСЯ НА “ВОВЧІЙ ТРОПІ” ВІД 26-го ЛИПНЯ ДО 2-го СЕРПНЯ 1975 р.

У вступному слові керівник програми табору, пл. сен. Т. Самотулка, Войн., з'ясував мету сеньйорського табору, запізнав учасників з його програмою у пов'язанні з пластовою дійсністю.

Супроти великих змін ми повинні бути в курсі справ, щоб їх могли розв'язувати правильно. Виховання новацтва й юнацтва дуже складне. Треба працювати над собою, удосконалювати себе постійно. Наша молодь виступає в обороні України, бо В. Мороз вказує шлях, але треба мати духовий зв'язок з Україною.

В дискусії над доповіддю забирали голос: М. Звоник (затримати українську мову в Пласті й родинях), В. Бакалець (занедбання архівів), Д. Попадинець (в Канаді немає нарибку сеньйорів, занедбання батьків, молодь розчарована нашою партійною незгодою, немає пластової дружби, капральська поведінка деяких виховників відстрашує від Пласту. Чому не працює дослідно-плянувальна комісія ГПБ?), І. Дурбак (потрібні панелі на тему мішаних подруж, для молодих подруж, опити туристів в Україну, С. Петрів (брак комунікації між поколіннями, молоді боронять свій індивідуалізм, хочуть бути самі собою. Потрібна імунізація проти комуністичних впливів серед туристів в Україну. Еміграції мазепинців і орликівців не втримались, але ми повинні втриматись, щоб підтримати українську справу навіть і за 100 років).

Другу доповідь виголосив пл. сен. Святослав Петрів на тему: “Сучасна молодь і пл. сеньйори-виховники”. Чому ти пластун (-нка)? Сеньйори повинні помагати юнакам. Наші студенти, навіть поодинокі, роблять добру роботу — репрезентують Україну на чужині. Духова прірва між поколіннями —

це вислід негнучкості сеньйорів, відходу молодих професіоналістів, браку постійного дошколювання, як це є, напр., у професіоналістів. Молодь хоче зберегти свою індивідуальність і тумо є в опозиції до батьків і сеньйорів. Треба мати терпеливість, щоб оминати труднощі. Треба знати проблеми молоді і помагати розв'язувати їх по-своєму, а не гострими заборонами. Друг Самотулка ствердив, що сучасна молодь інша, ніж у Краю, думає інакше. Думка В. Мороза: “На старому будувати нове” — правильна. Треба усучаснювати Пласт, але на незмінних пластових засадах. Не можемо замикатися в гетто. Ідентичність завершується між 20-25-ми роками. Національно-етнічна культура відіграє велику роллю у формуванні ідентичності: родинної, пластової, національної. Здоровий компроміс, синтез, поклик крові (навіть у 4-му поколінні!) допоможуть утримати Пласт.

Доповідь “Чи пл. сеньйори здійснюють свої завдання в Пласті й поза ним?” виголосив пл. сен. Дмитро Попадинець, Войн., на основі даних з Канади.

Пласт у Канаді має всього 1466 членів, з того 216 сеньйорів, 225 старшого пласт-тва, 608 юнацтва, 417 новацтва, в тому 761 чоловічого роду і 705 жіночого. 110 сеньйорів працює у пластових станицях. Є намагання творити паралельні пл. гуртки для тих, що не володіють українською мовою. Поклик крові відзивається у дітей 3-го і 4-го покоління, вони віднаходять корінь свого походження і намагаються пропагувати українську справу англомовними виданнями. У Канаді живе 1/5 всіх пластунів у світі. В дискусії висловлювались: Т. Самотулка (не всі сеньйори можуть працювати як виховники), С. Петрів (Пласт-прият повинен бути оформлений в улад. Потрібна ревізія метод виховання, потрібна професійність, звітність. Культурне відродження етнічних груп, багатокультурність, поклик крові), М. Звоник (брак свідомості батьків, перехід з уладів до уладів повинен бути автоматичний, а не утруднюваний бюрократією).

Доповідь Т. Самотулки про життєвий цикл (шлях) людини оперта на найновіших наукових працях Кеннара, Еріксона, Вольберга, Лідз, Ш. Бюлера і інш. Доповідач з'ясував концепцію пластування, що охоплює ціле життя. В дискусії промовляли: Марія Лабунька (великий вплив має ранній вік, селянська родина виховала здоровіший тип людини, ніж родини інтелігентів, як завести традиційний дух серед морального

упадку), І. Дурбак (патріархальність селянської родини), В. Мандзій (гін села вгору), М. Звонок (укр. традиції — це неписані закони — мораль, послух; треба звернутися до традицій укр. села, розрив дітей з батьками в сільських родин, бо діти переросли батьків-селян), Т. Самотулка (усучаснення системи пл. виховання, бюрократична структура Пласту, ухвали КУПО не проводяться в житті).

У другій частині своєї доповіді пл. сен. Т. Самотулка говорив про юно-дорослий вік від 21 до 40 року життя. Молоді сеньйори переривають пластування і громадську роботу через родинні і професійні проблеми, але коли їхні діти dorостають до віку пластування, вони знову вертаються до праці в Пласті. Потрібна “зміна варті”. Після 60-го року нові проблеми: емеритура, розлука з дітьми, депресія, пустка, втрата почуття важливості тенденція повороту до природи. Потреба дому для са-мітних сеньйорів.

В дискусії скритиковано два останні крайові пластові з'їзди, перед і в часі яких було багато проявів занепаду пластової дружби і братерства. В. Мандзій (пластуні мають поводитися по-пластовому на громадському терені. Пласт — єдина організація, що себе виправдала, що відпорна на підривному роботі наших ворогів. Маємо досить новаків, менше юнаків, ще менше ст. пластунів, а сеньйори залишилися старі, не бажать зробити місця молодшим). Т. Самотулка (не виховуємо пластових провідників, відчувається брак толеранції, брак цивільної відваги. Ми дорослі, але не зрілі, невироблені, невідповідальні. Мусимо формулювати наші думки послідовно, в дусі пл. законів).

Пл. сен. Іван Дурбак виголосив доповідь “Роля УПС в українському суспільстві”. Він схарактеризував три пл. покоління: 1911 — 1930, 1931 — 1944 і на чужині від 1946. До І. світ. війни Пласт мав парамілітарний характер, після війни був під впливом націоналізму й визвольної боротьби. Нелегальний, підпільний Пласт мав виховно-спортовий характер. На чужині Пласт зберігає українську ідентичність молоді. Сеньйори походять з трьох поколінь, вони творять мозаїку поглядів, що їх треба звести до спільного знаменника — пластування. Треба піти на здоровий компроміс, створити всеохоплюючу синтезу елементів дотеперішнього пластування на пластових законах, уточнити два головні завдання Пласту: збереження українства і

оборона від усіх ворогів. Сеньйори повинні відновити духа християнської любови, княжого лицарства, козацького побратимства і братерства, духа боротьби зі злом, служби рідному народові за заповітами духових провідників. Сеньйори мають творити нашу “генеральну лінію”, бути тими дріжджами, що вносять фермент росту в наше національно-громадське життя, втримувати духовий зв'язок з українським народом і культуротворцями в Україні, оздоровлювати наше життя в усіх кризах і з “ліній поділу”, що так нас ослаблюють. Сеньйори повинні ставити собі запит “Що я можу зробити для України?” і в тому напрямі впливати й на нашу спільноту.

В дискусії виступали Т. Самотулка (роля Пласту як еліти, кадри пластових виховників), М. Лабунька (велика відповідальність сеньйорів, брак духовних гутірок, замало уваги до виховання характерів), Д. Попадинець (скріплювати наш хребет, замало послідовності, непоборювання зла), А. Мандзій (молоді сеньйори-професіоналісти домагаються англomовного Пласту, не говорять між собою по-укр.), Т. Самотулка (сеньйори повинні відігравати більшу роль в громаді).

Чергова доповідь Т. Самотулки “Роля УПС у Пласті”. Всіх сеньйорів є у світі 1,200. Вони вже устabilізувалися і повинні провести генеральну лінію в Пласті. “Січові діди”, наша “герузія” — це голови подвійних куренів, сеньйорських і старшопластунських; вони можуть і повинні багато зробити для покращання стану Пласту. Сеньйори повинні повести відродженецьку справу (антиалькогольну), упорядкувати видавничі справи. В дискусії: Марія Лабунька (сеньйори — це дорадники молодших, батьки повинні вчити краще української мови своїх дітей, а не ставити вимоги до шкіл українознавства).

Пл. сен. Іван Дурбак — доповідь “Українські і мішані подружжя”. До поружжя і заведення родини треба молодь підготувати. Напр., у Німеччині всі дівчата в школах переходять вишкіл на матерей і жінок. Треба влаштовувати зустрічі молоді в українських домівках з цікавою програмою, сприяти товариському життю, щоб наша молодь не мусіла шукати розваг і партнерів подружжя між чужими. Дискусія: Т. Самотулка (потреба співпраці в цій ділянці Пласту й СУА), М. Лабунька (мішані подружжя є інакші з боку дівчат, а інакші у хлопців, жінки, одружені з чужинцями, приводять дітей до Пласту і до шкіл українознавства, але коли хлопець одружиться з чужин-

кою, то цього не буває), Д. Попадинець (ми не гірші від інших, оточення деморалізує, тому треба протидіяти).

У дальшому пл. сен. Т. Самотулка доповідав про родини сеньйорів і сучасні зміни в США. Лібералізм підважує традиції. Мурини завалили засаду “перетоплювального казана”, етнічна ідентичність національних меншин зростає і помагає нам зберігати, розвивати нашу ідентичність. У Канаді вже прийнято засаду багатокультурності. Наші сеньйори тепер живуть довше, бідніють, тому потрібні дома для старших. Пенсіонери мають більше вільного часу, можуть багато корисного зробити. Але наша розбита спільнота нездібна до спільної акції, тому і молодь, і пенсіонери — занедбані. Опісля Т. Самотулка говорив про концепцію українства В. Мороза. В. Мороз і його філософія відповідає духові часу. На старому будувати нове, розвиток особовости на тлі своєї групи. Індивіди творять історію, а маси — це будівельний матеріал. Мороз — виразник сучасних ідей, і ми повинні йти з духом часу і в Пласті.

У своїй доповіді пл. сен. Михайло Звоник з'ясував проблему куренів УПС і осередків праці УПС. Курені — це основа УПС. ОП — це місцеві об'єднання для помочі станиці. Побратимство куренів, єдність і братерство у Пласті — це основи пластування.

Пл. сен. Д. Попадинець підкреслив переріст бюрократії у Пласті, що утруднює перехід з уладів до уладів; прочитав листа старшого пластуна, який вже 4 роки чекає на прийняття до УПС! На найближчому Зборі КУПО треба провести переоцінку бюрократичної структури, подбати про правильники, про дослідно-планувальну комісію, яка б працювала, треба провести основні зміни, щоб Пласт краще діяв.

Пл. сен. Мирослав Лабунька підніс справу політичних акцій Пласту і приналежності до крайових централей: УККА, КУК, до Секретаріату СКВУ, чого немає в статуті ані не вирішено на з'їздах крайових і КУПО.

І. Д.

У хвилинах сумнівів, прикрих переживань туги за добром, красою, рідною країною, мова стає опорою і розрадою. Коли б не стало української мови, не стало б сили боротися за здійснення ідеалів. В. Сухомлинський

10 НАПРЯМНИХ ЯК ВИСЛІД П. МІЖКР. ТАБОРУ СЕНЬЙОРСЬКОЇ ПРОБЛЕМАТИКИ

● **Самоудосконалювання пл. сеньйора.** У Пластовому Сеньйорському Кодексі, стаття 2, читається: “Пластун-сеньйор постійно працює над собою, щоб якнайбільше розвинути свою особовість, стати повноцінною людиною і цим способом принести більшу користь своїй родині, Пластові та українському народові”. Переживаємо великі зміни, мусимо бути в курсі справ, щоб їх правильно розв'язувати. Виховання новацтва і юнацтва дуже складне, воно дає підставу життєвому шляхові людини. Коли професіоналісти постійно дошкочуються, то треба пам'ятати про це і сеньйорам. Застосовування в житті пластових засад вимагає наполегливої праці над собою. Необхідна науково-дослідна комісія, але вона не діє. Сеньйорат повинен усучаснюватися, вести конструктивну працю, щоб усувати хиби Пласту й нашої спільноти в діаспорі.

● **Основи пластування,** це процес розвитку особистости членів Пласту, щоб завершити свій життєвий шлях і стати повноцінною, творчою українською людиною на основах християнської науки і української культури, згідно з засадами Пласт. Кодексу, законів і обов'язків. Активна служба українському народові, пластова дружба, братерство, єдність, солідарність, толеранція, українська атмосфера у пластових родинках — це основні складники пластування.

“Січові діди”. Найстарші в роді, рада старих — “герузія”, сенат, а на Січі — “січові діди” виконували велику роль як сторожі правопорядку, неписаних законів, стародавньої традиції, звичаїв, життєвого досвіду. Найстарші сеньйори, голови КПС, КПр і КПБ, подвійних куренів: сеньйорських і старшопластунських, повинні під час зустрічей і з'їздів обговорювати актуальні проблеми і унапрямувати пластову “генеральну лінію”.

● **Роль сеньйорів у Пласті й громаді.** За 65 років Пласт відіграв велику роль в історії України ХХ сторіччя, видав багато провідників на всіх ділянках нашого життя. Сеньйори мають бути тими дріжджами, що забезпечують ріст Пласту й української спільноти в діаспорі в бажаному напрямі. Сеньйорські пластові курені, станиці й осередки праці сеньйорів повинні мати конструктивний вплив на Пласт і на цілу нашу

спільноту, боротися зі злом унутрі і ззовні, що нас ослаблює і загрожує нашому існуванню. Збереження і оборона українства в діаспорі і на рідних землях — це головні напрямні нашої “генеральної лінії”.

● **Сучасна молодь і сеньйори-виховники.** Сучасна наша молодь інша, як у рідному краю, вона думає інакше. Не сміємо замикатися в гетто, а за В. Морозом “на старому будувати нове”, але на незмінних пластових засадах. Молоді професіоналісти наражені на асиміляцію їхніх дітей серед чужого оточення. Деякі сеньйори думають, що вони підуть зі зброєю в руках визволяти Україну, але молоді думають, що треба входити в життя своєї країни, репрезентувати там Україну і ширити правду про неї. Наша молодь зробила багато для пропаганди української справи між чужинцями. Прірва між поколіннями постала внаслідок зовсім іншої духової атмосфери і способу життя в Україні і в Америці. Потрібна добра комунікація між поколіннями. Сеньйори — це консервативне крило, а ст. пластуни — це поступове крило, а оба крила необхідні для втримання рівноваги Пласту.

● **Українська мова у Пласті і в пластових родин.** Без української мови не буде українського Пласту. Чотири українські покоління в США і Канаді зберегли українську мову, а ми маємо її плекати й розвивати у Пласті і в пластових родин. Всі діти сеньйорів обов’язково повинні ходити до українських шкіл, або їх повинні вчити вдома батьки. Пластові табори — це один із засобів поліпшувати українську мову серед новачства і юнацтва. Дітям із слабким знанням української мови треба допомогти швидко опанувати її.

● **Мішані подружжя.** Світовий Конгрес Вільних Українців підкреслив велику небезпеку мішаних подруж, що доводять до асиміляції. Тому чисто українські, зокрема пластові подружжя — це для нас справа першорядної ваги. В тому напрямі треба провести усвідомну акцію, підготовляти молодь до виконання родинних обов’язків, витворювати таку атмосферу, що виключала б мішані подружжя.

● **Пласт і наші громадські організації та політичні акції.** Пласт — це надпартійна організація, але як виховна організація української молоді з державницьким напрямом має добре право й обов’язок включатися в наші державницько-політичні акції

в обороні України, бож ми політична еміграція. Тому Пласт проводить деякі державницько-політичні акції, як Свята Державности і Першого Листопада, або бере участь у загальних політичних акціях, але на засадах рівнорядного партнерства, а не тільки виконавця намічених без нас акцій. Співучасть Пласту в крайових центрах УККА, КУК чи в Секретаріаті СКВУ повинні затвердити пластові крайові з’їзди і збори КУПО.

● **Здійснювання сеньйорських завдань.** Сеньйори здійснюють свої завдання не тільки в куренях, станицях, осередках праці, але й індивідуально, як члени різних товариств. Роля поодиноких сеньйорів і сеньйорок значна, але вона ніде не занотована, тому варто завести картотеку їхньої громадської праці.

● **Українська діаспора і сучасна Україна.** Без духового й особистого зв’язку еміграції з материком вона розплинеться в чужому морі. Духовий зв’язок з українською творчістю на рідних землях, особистий зв’язок з українськими культуротворцями й мистцями з України, орієнтація на український народ на рідних землях і на борців за визволення України, чітко відмежовуючись від накиненого сучасного режиму — це наша генеральна лінія. Поїздки в Україну залишити до індивідуального вирішення. Виступів мистців чи мистецьких ансамблів з України не бойкотувати, але використовувати їх для освідомленої акції в обороні України шляхом акцій у пресі, нашій і чужій, роздавання летючок, пропагандивних гасел і демонстрацій, щоб підкреслити нашу духову єдність і підтримку борцям за культурні й державні права українського народу.

ДО ВІДОМА ЧЛЕНСТВУ УПС!

У зв’язку зі статтею пл. сен. І. Манастирського п. н. “Пласт і... правопис” (дивись “Пл. Шлях” ч. 3 (46), 1975) надійшло декілька листів і одна стаття. Помістимо їх у черговому числі. Тепер подаємо лист-заяву ГБ УПС у справі правопису, зберігаючи його оригінал і щодо самого правопису.

Редакція

Книги: дім без них — це тіло без душі. Цицерон

Виховні справи юнацтва

Ірина Вжесневська

З ДОСВІДУ ЗВ'ЯЗКОВОЇ У ПРАЦІ З КУРЕНЕМ (Успіхи й невдачі)

Успішність праці зв'язкової куреня УПЮ-ок залежить у першу чергу: 1) від особистих її прикмет, тобто особливостей її провідницьких здібностей, 2) набутого її досвіду та 3) виробленого довголітньою працею серед молоді т. зв. педагогічного такту (правильного підходу до вихованків).

Щоб зв'язкова могла здобути серед юначок авторитет, вона мусить їм певними своїми прикметами імпонувати. Тому про плекання свого характеру й поведінки їй ніколи не можна забувати.

Зв'язкова буде успішною і тоді, коли, виконуючи намічені завдання, буде постійно аналізувати методи й засоби своєї праці, пам'ятаючи про те, що вони мусять бути пристосовані до обставин та суспільного оточення, у якому живуть і діють юначки. Тому то таку вагу має у праці зв'язкової те, щоб вона добре знала й оцінювала домашнє, шкільне та громадське середовище своїх вихованок.

Коли мова про юнацтво й юнацьких виховників, треба сказати, що тут набагато складніший виховний процес, набагато більше труднощів мають виховники юнацькі у своїй праці, ніж новацькі. Діти в юнацькому віці починають роздумувати над світом і життям і критичним оком дивитися довкола себе.

Бажаючи поділитися з вами, подружки і друзі, своїм досвідом, постараюся звернути вашу увагу на такі виховні проблеми, які я позитивно розв'язувала, і це мені давало глибоке моральне вдоволення, і на такі, де я мала труднощі й прикрі розчарування з невдач.

Однією з передумов успішності в праці виховника є налагодження добрих взаємин з батьками.

● *Співпраця з батьками.* Треба мати постійний зв'язок з батьками. Це не легка справа. Квартальні сходи з батьками конечні, щоб успішно й планоно проводити виховний плян у життя. Перші сходи з батьками повинні відбутися на початку шкільного року, коли починається нормальна річна праця в домі, тобто у вересні. Познайомлюючи батьків із рамовим пляном праці куреня та в загальному обмірковуючи всі справи, пов'язані з ним, дамо змогу батькам ближче ознайомитися з тим, що їх дитина робить у Пласті, на сходинах, які будуть акції, до чого батьки в зв'язку з ними мають бути приготувані тощо. Зв'язковим і виховникам таке ознайомлення батьків із рамовим пляном праці допомагає розв'язувати заплановані проблеми й акції. Часто нам дуже бракує часу на особисті контакти, тож це також і ощадність часу.

Дуже доброю формою співпраці з батьками є т. зв. "курінна мама", одна з матерів, яка допомагає зв'язковій у праці. Вона допомагає контактуватися з батьками, виконувати плян праці, також це у великій мірі сприяє ростові пластової родинної атмосфери в курені. Коли є така мама — опікунка куреня, уникнемо деструктивної критики, бо самі батьки будуть почуватися дійсними співучасниками життя куреня, виховниками поруч пластових. Вона допоможе також успішніше пильнувати в житті молоді розговірної української мови, бож єдність атворитетів дому і Пласту буде сильніше діяти на почуття національної гордості нашого юнацтва.

Коли мова про єдність авторитету, не можна пластовим виховникам не *цікавитися успішністю наших вихованків у школах — українській і державній.* У своїй практиці зв'язкової я увела була вимогу, щоб юначки два рази до року інформували мене про свої шкільні успіхи. Першуні — випускники курсів українознавства все мали привілей, щоб їх прізвища були на дошці оголошень. Це було великим стимулом до успіху при матуральних іспитах для молодших юначок. Час-до-часу на раді гурткових треба пригадати, що успішність у науці — це вимога проб і що треба про неї постійно дбати. Дуже неправильно думають ті, які вважають, що успішність у школі — це приватна справа кожної юначки чи юнака. Освіта наших вихованків належить до дуже важливих складових індивідуальності, ми повинні мати її на увазі, а не тільки сам характер дитини. Я практикувала навіть таке, що запрошувала

успішних у студіях ст. пластунів, щоб вони на сходинах поінформували юначок, про вагу добору відповідних предметів у середній школі, про вибір фаху, про труднощі університетських студій та як їх поконувати вже у середніх школах тощо. Ця проблема дуже важлива зокрема тепер, коли стільки серед нас загубленої молоді, яка “спотикнувшись” на якомусь порозі в середній чи вищій школах, зражується і закидає науку зовсім.

● *Співпраця з виховницями, вишколи виховників*

Відповідний добір виховників і тісний, дружній зв'язок з ними — передумова успішності в праці. Виховники також повинні бути докладно ознайомлені з рамовим пляном праці куреня (їх гуртки є ж його співтворцями!).

Завдання зв'язкової, коли мова про виховниць, у першу чергу її постійна чуйність, щоб вони були успішні у праці, щоб не попадали в “дурні” конфлікти з юначками. Досвід наш з виховницями такий, що велика їх кількість, попрацювавши кілька років, знеохочується надто непосильними їм труднощами, і вони втікають із Пласту. А це велика втрата. Треба їм допомагати, часом запропонувати зміну з впорядниці на інструкторку, прийти з допомогою в праці гуртка, забезпечивши поміч інструкторів для певних зайнять у гуртку, щоб тим способом внести якусь свіжість у життя “знеохоченого” гуртка і “втомленої” впорядниці.

Коли мова про вишколи, думаю, що на вишколи гурткових (“Золота булава” в Канаді) треба приймати відповідних кандидатів. Програма повинна бути дуже різноманітна, більшість зайнять практичних, уникати переладовання гутірками. Практичні вмілості: організація ігор, реторика, спів, драматизація, скечі, різні інструкторства з практичного пластування тощо. На вишколах гурткових годі, на мою думку, визначувати, котра дитина може чи не може бути провідником. Тут можна спостерегти, які в неї здібності показніші, а яких не зауважує провід табору в даному часі й обставинах. Вишкіл гурткових повинен подати його учасникам якнайбільше практичних вмінь, потрібних у праці гуртка: виготовити стінгазету, вести книги, проводити найконечніший впоряд, вміти зааранжувати гуртовий спів, орієнтуватися у доступних юнацтву виховних матеріалах, потрібних у зв'язку з підготовкою до проб, знати матеріал з “Юнака” та іншої пластової літератури, вміти

підготувати прогулянку, курінну імпрезу та скласти вимагану заяву, звіт, написати листа тощо. Але найосновніше завдання вишколу гурткових — дати гуртковим провідникам “посмак” відповідальності провідника за успішність своєї групи, а вона залежатиме у великій мірі від його ентузіазму, вироблення, постійної дбайливості про нього. Ні в якому випадку, по-моєму, не можна зражувати гурткових тим, що, мовляв, хтось з них не надається бути провідником. Приклад: повернулися дві юначки з одного пластового вишколу, — одна його пройшла з великими успіхами у відсотках оцінки, а друга перепала на один і під відсотка. А в практичному житті ця друга виявила великий провідницький хист, успішно вміє передавати набуті вміння своїм товаришам і самотійно набувати нові вміння.

Часто на наших вишколах маємо програми, у яких є великі екстреми: вимоги або такі високі, що юнацтво з них не користує, бо не підготоване до того, або навпаки — такі малі, що їх воно легковажить, а у висліді — знеохочується до вишколу взагалі.

Аспект вишколу і виховання у Пласті має мати на увазі не тільки пластові потреби, але й загальногромадські. Наше старше пластунство і юнацтво працює у різних ділянках громадської праці: як провідники на літніх оселях, у дошкіллях, як інструктори культурно-освітньої праці (на фармах у Канаді). Тому кожна форма інструкторства з культурно-освітньої праці на наших вишколах дуже побажана. Наші старші юначки навчали гагілок молодь під церквами (переважно молодь англomовну, яка дуже захопилась до вивчання не тільки гагілок, але й мови).

Важливою також справою щодо вишколу вважаю проблему оцінок успішності на таких вишколах, як Школа Булавних, Лісова Школа, вишкіл II і III ступенів виховників, а зрештою на кожному вишколі. Треба створити певну систему тих оцінок. Недобре, коли вони є такі, як у школі, зле, коли не віддзеркалюють знання справедливо.

● *Праця з юнацтвом внутрі куреня*

Плянова, послідовна, спокійна, у приязній атмосфері праця внутрі куреня — це бажаний і необхідний стан частини, без якого нема справжнього пластового виховання. Щоб таке досягнути, зв'язковій треба якнайближче підійти до юначок,

пізнати їх, разом з ними крок за кроком послідовно й витривало мандрувати не раз тернистим шляхом до намічених висот. Зависокі вимоги можуть знеохотити юначок і негативно впливати на їх взаємини із зв'язковою. Рада гурткових є тією групою, у якій зв'язкова має пізнавати настрої юначок, їх спроможності, потреби, бажання. Коли плянуємо працю, добре подумаймо над можливостями її виховання. Куди краща така програма, яка виявляє помірковані пляни, ніж зависока і невикональна.

У моїй практиці я натрапляла на великі труднощі у зв'язку із дорученнями, які приходили до куреня від надрядних пластових діловодів. Вони часто були спізнені, їх неможливо було добре, а в то й узагалі виконати. А невиконання доручень пластових зверхників негативно впливає на молодь, надшерблює авторитет зв'язкової, яка виявляє "непослух" владі. Тому дуже важливо, щоб у станицях справно діяла кадра юнацьких виховників і щоб було справжнє дружнє відношення між всіма членами виховного сектора на всіх щаблях пластової драбини.

● *Таборування в курені*

Таборування є завершенням цілорічної праці, зокрема, коли є змога відбувати правильно курінні табори.

У курінних таборах є змога виховникам пізнати вироблення юначок і їх гуртків та плекати курінну спільноту, дух куреня. Слідом за тим легше поглибити їхні позитивні риси і пластове вироблення. Зв'язкова мусить брати живу участь у зайняттях табору і бути членом таборової спільноти, а не лише давати своєю присутністю відчувати курінній спільноті свою зверхність і владу. Зв'язкова — це не командир і влада, але невидимий інспіратор у кожній ситуації. Пластова романтика в природі приносить багато радості юначкам, виховникам і зв'язковій. Поїдьте хоч раз у курінний табір, тоді буде вас тягнути туди, як бджолу до меду.

Знаю, що часто зв'язковим уліті тяжко викроїти час на таборування (студентські обов'язки чи родинні), але треба ж мати час на відпочинок. Запевняю вас, що відпочинок у курінному таборі з вашими юначками найприємніший, найцікавіший. Доба техніки, гострого розходження поколінь так часто стає великою проблемою виховників. У таборі їх легше

вивчити і розв'язувати спільно з молодими, живучи серед природи у примітивних обставинах, без техніки!..

● *Старше юнацтво, його зацікавлення виховними проблемами*

Правильно організоване самовиховання молодших юначок розбуджує їх зацікавлення до праці в ролі виховниць, коли вони стають старшими юначками. Треба це зацікавлення допомагати їм розвивати, стимулювати їх до цього тим, щоб вони проводили самостійно деякі зайняття в гуртку своєму чи в інших. У цьому дуже також допомагають юнацькі вишколи, Школа Булавних, новацькі вишколи, вишколи гурткових (Золота булава в Канаді). Ще раз хочу звернути увагу на справедливі оцінки успішності на цих вишколах. Учасники наших вишколів — це амбітна молодь, коли їх скривдять чи вразять, вони дуже сильно це переживають. Те, як поведеться з ними їх виховник, якого вони звичайно ідеалізують, дуже впливає на формування їх взаємин з Пластом, на формування вдачі й світогляду. У справах, де входить у гру амбіція юнацтва, слід нам поводитися дуже послідовно, обережно та справедливо.

Зв'язкова повинна чуйно дбати про добру атмосферу в курені, тоді навіть навал праці не буде зражувати юначок, а буде джерелом ентузіазму. Юнацтво буде певне себе, зрівноважене, позбудеться нудьги, цікавитиметься різними видами діяльності в Пласті і поза ним. Старші юначки повинні здобувати інструкторства в різних ділянках. Це вносить різноманітність у їх зайняття, а в майбутньому заощадить нам клопотів у веденні таборів, підготовки до проб, імпрез тощо. Замість дрімати на лаврах, час нам уже змодифікувати вимоги наших іспитів умілостей. Внести до них такі роди, що є на потребу часу: журналістика, реторика, драматичні вміння, забавкарство тощо.

● *Плекання дружби* повинно бути тлом праці в курені. Дружба зроджує шляхетні почуття відповідальності за інших, спроможність зрозуміти потреби їх, пошану до них, бажання їх духового росту, словом стимулює юначок до вияву краси і добра у своїй поведінці. Юнацтво не є бездумними істотами-роботами, воно потребує прикладу, дороговказу, широти поглядів і толеранції для розвитку своєї особовості. Вирішаль-

ним тут є не теорія, а саме життя. Хай же курінь стане для юнацтва тим першим суспільним середовищем, в якому воно знайде все сказане вгорі, щоб змогло згодом вносити всі його елементи, позитивні елементи, у широке громадське життя.

Почуття дружби зобов'яже зв'язкову і виховниць окремих гуртків у курені їхати, наприклад, з куренем до табору, задля дружби не залишатимуть впорядниці **КАДРИ ВИХОВНИЦЬ**, дружба допоможе молодим виховникам витривати на своїх постах, бож їм допомогти зможуть кожночасно старші виховники. Дружба може допомогти нам підготовляти нові виховні матеріали, щоб могли з них користати особливо виховники з меншим досвідом. Все це скріплює зв'язок не тільки всередині у Пласті, але й між поколіннями у національній спільноті.

РІЗНЕ

До Редакції "Пластового Шляху" Торонто
Дорогі Подруги і Друзі!

ГБ УПС на своєму засіданні передискутувала поміщену в ПШ ч. 3/75 статтю пл. сен. І. Манастирського "Пласт і... правопис" і прохає помістити в ПШ заяву такого змісту:

1. Пристрастно написана стаття не відзеркалює гідної провідного пластуна культури мови, як засобу комунікації, зокрема в пластовому журналі.

2. Вислови "отаманія і Гуляй-поле" — це проєкція, щоб вибілити себе за ламання пластового правопорядку, нехтування рішення ГПБ. Всі зміни в Пласті, організації, побудованої на демократичних засадах, мусять відбуватися згідно з прийнятим правопорядком, який був доведений до відома керівникам ПБ, що очевидно редакція ПШ зігнорувала.

3. Можна різно інтерпретувати погрозу резигнації з виконуваного діловодства в Пласті, щоб змусити пластову владу до прийняття крайно-суб'єктивного погляду даного діловода, але не можна толерувати в Пласті аморального непослуху легально вибраній владі, мовляв її рішення були незаконні в розумінні даного діловода, який на свій лад інтерпретує пластовий правопорядок.

4. Редакція ПШ повинна бути свідомо того, що: 1. українська мова є живою мовою, якої словник постійно збагачується і виходить поза межі обмеженого об'єму правописного словника Голоскевича з 1929 р., 2. питання назви і правопису — це дві різні справи.

У висновку ГБ УПС висловлює своє здивування, що редакція ПШ поміщує статті, які ні змістом ні формою не є конструктивними і висловлює з приводу цього своє незадоволення.

С н о б !

пл. сен. **Т. Самотулна, Войн.**
голова

Копії: ГПР, ГПБ

пл. сен. **М. Демчишин, ДН**
секретар

ІЗ СТОРІНОК МОЛОДЕЧОЇ ПРЕСИ ВИВЧАЙМО ЖИВУ УКРАЇНСЬКУ КУЛЬТУРУ!

Від редакції: Ці думки зі сторінок "Студента" — газети українських студентів Канади, ч. 34 з грудня 1975 р. Майже повністю газета англomовна, але у ній тільки українська національна проблематика. Студентство цікавиться політикою, культурою, канадською багатокультурністю та життям української спільноти. Думки їх повні життя, молодечих ідей і завзяття. Добре було б, щоб старші читали пресу молоді. Краще себе взаємно пізнали б тоді, і може не було б таких гострих обвинувачень.

Ми живемо тепер у найтруднішому часі, у критичній добі. Молодь (діти останньої великої еміграції) залишає родинне гніздо і переходить у професійний світ. Пробуючи зрозуміти всі напрямки, молодь питається: "Що для нас найважливіше?" Де його знайти? Як розуміти проблему українців у канадському суспільстві? Спостерігаючи діяльність деяких організацій, зауважуємо, що не все те, що вони роблять, виходить нам на добро.

Я особисто переконаний у тому, що знання української мови й культури буде для мене корисним, бо це частина мого життя. У сімдесятих роках у Торонті не вистачає мені часу займатися всім тим, що мене цікавить. Мої зацікавлення різні. Але українство — не просто зацікавлення, воно вроджене і весь час перебуває в мені.

Я люблю Україну, її культуру, мову, звичаї традиції і хотів би, щоб у нашому часописі появлялися дописи про потребу підтримування українства в Канаді. Це треба робити тепер, бо для декого може бути запізно усвідомити всю важкість українства. Наш часопис повинен представити цю справу якнайширше.

Така розмова в нашому часописі може наелектризувати нас до справи української канадської культури. Аж тоді через зрозуміння живої української культури буде наш поступ вперед.

Юрко Тарасович

Ми, українські студенти в Канаді, можемо дати незвичайно великий вклад у зовнішні сили, які евентуально спричинять знищення теперішньої імперіалістичної системи у світі. Ми можемо впливати на дії Заходу. Ми маємо змогу організуватися навіть мілітарно. У кожному випадку все, що ми мо-

жемо тут робити, буде предметом великої уваги наших братів в Україні, дія яких буде вирішальною. Ми повинні бути для них прикладом, джерелом інспірацій. Здається, що вітри зачинають віяти сприятливо для нас. Віють у нашому напрямі, щоб ми здобулися на максимум того, що можемо. Нам цього треба, щоб досягнути мету. Найважливіший з цього той факт, що за нами стоїть справедливість. Це може звучати смішно, але ми добрі хлопчиська.

Я так думаю, що до часу, заки заіснує тривало українська держава, українці в Канаді, а зокрема українська молодь повинна дивитися постійно більше і працювати в напрямі тому, щоб допомагати своїй спільноті в першу чергу, а не канадській державі, хоч не можна забувати факту, що ми народилися в Канаді.

Хай ми будемо останнім поколінням українців, що має боротися за національне визволення. До того часу, поки ця мета не буде досягнена, українські канадці повинні уважати себе українцями перше, а все інше другорядним. Це значить, що всі дрібні релігійні та ідейні пересуди повинні бути у нас збоку. Ми повинні так робити, бо спадковість сильніша ніж довкілля, хоч це залежить від індивідуальності, але ми перебудуємо в особливій ситуації, яка нам диктує так діяти.

Віктор Яблонський

Державний кордон роз'єднує людей, але ще більш роз'єднують їх мови. Мову народів дано на віки вічні, її неможливо ні змінити, ні скасувати.

“... я знаю одне: коли література перестає жити своєю живою своїх батьків, а почне споживати інші, вишукані за морські страви, коли вона змінить традиції й звичаї, мову й характери свого народу, коли вона зрадить їх, вона захиріє й зачохне, і не допоможуть їй ніякі ліки.

Расул Гамзатов (переклад з аварської Діодора Бобира)

І тільки один лишився йому, гудному цьому народові, скарб од далеких прадідів. Цей скарб єдиний — то рідна мова і рідне письменство, тією мовою писане: обое — як вираз його духової істоти, як символ його опрізности, як пам'ятка од минулого й надія на майбутнє, треба сподіватися — недалеко вже заси...» (Сергій Єфремов)

СТАНОВИЩЕ ЦЕСУС-у ДО СКВУ

(Наступну заяву від імени ЦЕСУС-у виголосив член Секретаріату СКВУ Юрій Веретельник під час Пленарної Сесії Секретаріату в Торонті 8-го лютого 1976 р.)

Від самого заіснування Світового Конгресу Вільних Українців Центральний Союз Українського Студентства перебуває серед тих організацій і надбудов, які активно підтримують СКВУ. Спеціально нині українське студентство вірить у концепцію СКВУ та підтримує ідею діяння сильного і вповні оперативного Світового Конгресу, побудованого на демократичних засадах. Студентство вірить у цю концепцію як єдину можливу позитивну альтернативу до довгоіснуючої боротьби за контроль суспільно-громадських організацій і установ деякими політичними угрупованнями.

ЦЕСУС висловлює повне довір'я теперішній Президії Секретаріату СКВУ, яка від 1973-го р. завела ділову оперативність Світового Конгресу і яка в міру певних накинених обмежень уводить також принцип демократичного рішення.

На форумі СКВУ ЦЕСУС репрезентує інтереси українських студентів. Але ми цією репрезентативною ролею не обмежуємося. Дивлячись наперед, а не тільки назад, ми займаємо становище щодо розвиткових процесів української діаспори, а в першу чергу щодо діяльності СКВУ.

Тут я коротко порушу три справи, які конечно пов'язані з успішною діяльністю Світового Конгресу:

Перше, — справа фінансів. ЦЕСУС вповні підтримував бюджет, запропонований Президією Секретаріату СКВУ на 1976-ий рік у сумі 125,000 дол. У нашій opinii це був мінімальний бюджет для реалізації плану праці на 1976-ий рік. Тому ЦЕСУС голосував проти прийняття бюджету в сумі 80,000 дол., запропонованого бюджетовою комісією і прийнятого Пленарною Сесією Секретаріату СКВУ. Ми вважаємо, що цей втятий бюджет не дасть змоги навіть частинно виконати план праці, який повністю прийняла Пленарна Сесія. Тут наявний певний брак логіки: з одного боку, Пленарна Сесія втирає запроектований Президією бюджет на більше як одну третю (з 125,000 дол. до 80,000 дол.); з другого — Пленарна Сесія вповні приймає запропонований Президією план праці на 1976-ий рік. Чи члени Секретаріату не здають собі справи з того, що запропонований план праці був базований на запропонованому Президією бюджеті?

З причини такого незадовільного поладження фінансових справ ЦЕСУС ставить наступні пропозиції:

● Президія Секретаріату СКВУ мусить мати повне право звертатися до поодиноких українців у діаспорі за потрібними фондами.

● Організації, установи та центральні — члени СКВУ, які не вив'язуються із своїх фінансових обов'язків, повинні бути завішені в членських правах.

● Члени Секретаріату СКВУ повинні добре передумати фактичну залежність виконання якихнебудь постанов чи планів від наявних фінансів і на черговій пленарній сесії в 1977-му р. прийняти такий бюджет, який запевнив би повну реалізацію плану праці Президії Секретаріату.

Друге, — питання ролі Секретаріату СКВУ. На нашу думку, кожний член Секретаріату СКВУ повинен виконувати потрібну роль:

● Він репрезентує інтереси своєї установи чи централі. Сьогоднішні наради свідчать про те, що деякі члени Секретаріату виконують цю роль аж надобре.

● Член Секретаріату повинен дбати про те, щоб популяризувати і підтримувати СКВУ на терені своєї установи чи централі. На жаль, завважується деяка деструктивна критика включно з погрозами в бік СКВУ з боку певних угруповань, делегати яких є членами Секретаріату СКВУ. Роль члена Секретаріату СКВУ є протидіяти подібній критиці та позитивно репрезентувати СКВУ у своїй організації.

● Член Секретаріату повинен активно включитися у працю виконного органу СКВУ. Пропонуємо, щоб у часі між пленарними сесіями кожний член Секретаріату подавав свої поради та пропозиції щодо різних справ, якими СКВУ займається, як також брав активнішу участь у проведенні в життя праці СКВУ на своєму терені.

Третє і найважливіше питання демократизації СКВУ. Напевно нікому непотрібно пригадувати, що застаріла, неоперативна і авторитарна концепція абсолютного узгіднення довела майже до завалення 2-го Світового Конгресу в 1973-му р. Вже тоді активну боротьбу за впровадження демократичного принципу вели студенти під проводом ЦЕСУС-у. Вже тоді ми бачили, що принцип абсолютного узгіднення ставить під загрозу саме існування СКВУ, зменшує його працездатність та вводить можливість диктатури однієї централі. Ми знаємо, що обмежений принцип узгіднення потрібний у житті кожної організації; проте, в разі неспроможності досягнути ухвали шляхом узгіднення демократичний принцип мусить вирішувати.

Тому ЦЕСУС настоював і далі настоює на konieczності зміни статуту СКВУ через впровадження демократичного принципу в таких специфічних пунктах:

- вибір керівних органів СКВУ;
- зміна статуту СКВУ;
- наради Пленарної Сесії Секретаріату СКВУ.

Ми переконані, що вищезгадані справи може вирішувати виключно демократична більшість умандатованих делегатів.

ХРОНІКА

ОДИНАДЦЯТИЙ КРАЙОВИЙ ПЛАСТОВИЙ З'ЇЗД КАНАДИ

Торонто (І. В.) — Одинадцятий Крайовий Пластовий З'їзд Канади відбувся в приміщеннях Святомиколаївської школи 27 і 28 грудня 1975 р. Перед з'їздом відбулися наради зв'язкових і гніздових, на який обговорено ряд виховних проблем і відбувся панель та дискусія на тему "Сучасний стан Пласту в Канаді". Панелісти — пл. сен. І. Франів, ст. пл. Х. Базилевич, пл. сен. О. Джулинський, пл. сен. Т. Онишук і ст. пл. Б. Колос — у своїх коротких і змістовних рефератах з'ясували проблеми сучасного стану у виховних уладах. Керівником нарад гніздових і зв'язкових та модератором панелю була пл. сен. Дарія Даревич.

З'їзд відкрив пл. сен. Р. Вжесневський, голова КПС Канади, пластовим гимном і молитвою. На президента Президії З'їзду вибрано пл. сен. Таню Джулинську, яка провела програму З'їзду дуже вправно й успішно. У З'їзді взяли участь представники ГПБ і Крайової Пластової Організації у США, а саме: пл. сен. Л. Крупа — головна булавна пластунок, пл. сен. Мицьо — голова КПС США, і пл. сен. Х. Навроцька — керівник ВС КПС США, які привітали учасників з'їзду.

З'їзд наголосив "Ствердження Пластового Конгресу Другого", що "Ідейні основи Пласту, з'ясовані в 1) Трьох головних обов'язках пластуна, 2) Пластовому законі, 3) Пластовому обіті, 4) Пластовому гимні і 5) Пластовому гаслі, є надалі на часі й незмінні сьогодні та в майбутньому".

З'їзд потвердив зміни в Статуті Крайової Пластової Організації в Канаді та ратифікував правильники УПН і УПЮ — деталі будуть оголошені в "Пл. Віснику" — офіційному бюлетені Крайової Пластової Старшини в Канаді. Номінаційна комісія, яка працювала під проводом пл. сен. Андрія Харана, запропонувала з'їздові таких кандидатів до керівних органів крайового пластового проводу: КРАЙОВА ПЛАСТОВА РАДА: голова — пл. сен. кер. Ігор Велигорський, члени — пл. сен. кер. Ярема Весоловський, пл. сен. дов. Ірина Вжесневська, пл. сен. дов. Зенон Татарський і ст. пл. Богдан Колос.

КРАЙОВА ПЛАСТОВА СТАРШИНА: голова — пл. сен. кер. Богдан Пендзей, керівник вих. діяльності і перший заст. голови — пл. сен. дов. Дарія Даревич, керівник орг. діяльності і другий заст. голови — пл. сен. праці Юрій Борис, голова з попер. наденції — пл. сен. кер. Роман Вжесневський, секретар — пл. сен. праці Наталка Головата, діловод УПЮ-ів — пл. сен. кер. Орест Джулинський, діловод УПЮ-ок — ст. пл. Анна Шиптур, діловод УПН-ів — пл. сен. дов. Іван Франів, діловод УПН-ок — ст. пл. Христия Базилевич, діловод УСП — ст. пл. Михайло Ганч, діловод УПС — пл. сен. кер. Андрій Харан, діловод фінансів — п. Лонгин Пенцан, діловод КПФонду — пл. сен. праці Ераст Гуцуляк, діловод зв'язку — ст. пл. Ігор Бурачок, діловод Пластприяту — пані Марія Спольська, книговод — п. Юрій Дичок.

КРАЙОВИЙ ПЛАСТОВИЙ СУД ЧЕСТИ: голова — пл. сен. кер. Роман Копач, члени: пл. сен. дов. Адольф Гладилович, пл. сен. дов. Іван Лещинин, пл. сен. праці Ігор Бардин, заступники: пл. сен. дов. Оріся Синишин, ст. пл. Андрій Мацко.

Запропоновану листу З'їзд прийняв одностайно.

Після кінцевого слова новообраного голови Крайової Пластової Старшини пл. сен. Богдана Пендзєя Одинадцятий Крайовий Пластовий З'їзд закрито гимном закарпатських пластунів.

ДАТКИ НА ПРЕСФОНД "ПЛАСТОВОГО ШЛЯХУ"

від 1 грудня 1975 р. до 2 березня ц. р.

США:

по \$10.00

Ст. пл. Юрій Тарасюк, Ірвінгтон; Члени Пластприяту при Пл. Станиці в Джерзі Сіті

\$5.00

Пл. сен. Богдан Ухач, Дітройт

\$4.00

Пл. сен. Володимир Пилишенко, Бронпорт